

การทะเบียนคนต่างด้าวในประเทศไทย

ความหมายของการทะเบียนคนต่างด้าว

คำว่า "การทะเบียนคนต่างด้าว" (Alien Registration) มีความหมายว่าอย่างไรนั้น จากการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่ายังไม่มีผู้ใดอธิบายความหมาย หรือให้คำนิยามไว้อย่างตรงชัดเจนนอกจากในกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว คือพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว ฯ ฉบับต่าง ๆ เท่าที่มีมาแล้วทั้งหมดก็ไม่ได้นิยามความหมายของคำว่า "การทะเบียนคนต่างด้าว" เอาไว้ แต่เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาของกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าวโดยส่วนรวมทั้งหมดแล้ว ย่อมสามารถที่จะอธิบายความหมายโดยทั่วไปได้ว่า การทะเบียนคนต่างด้าว หมายถึงวิธีการดำเนินงานของรัฐบาลในการรวบรวมหลักฐานข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้เป็นคนเข้าเมืองเพื่อมีถิ่นที่อยู่เป็นการประจำในประเทศตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองเป็นรายบุคคล และอย่างมีระบบ แล้วออกหนังสือสำคัญประจำตัวให้คนต่างด้าวถือไว้เป็นหลักฐานแสดงสถานภาพของตนเองในสังคม เพื่อประโยชน์ในการควบคุมพฤติกรรมความเคลื่อนไหวของคนต่างด้าว และเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการนี้จากคนต่างด้าวดังกล่าวเพื่อนำเข้าเป็นรายได้ของรัฐอีกทางหนึ่ง

ด้วยเหตุนี้ การทะเบียนคนต่างด้าวจึงมีลักษณะการดำเนินงานคล้ายกับการจัดทำทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และการออกบัตรประจำตัวประชาชนให้กับผู้มีสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชนหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้ที่มีสัญชาติไทยที่อยู่ในประเทศต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน

และคนต่างด้าวซึ่งมีถิ่นที่อยู่ประจำในประเทศไทย ก็ต้องมีใบสำคัญประจำตัว หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า "ใบต่างด้าว" ทั้งนี้เป็นไปตามเงื่อนไขและวิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการนี้ การจัดทำทะเบียนคนต่างด้าวจึงเป็นมาตรการทางกฎหมายอย่างหนึ่งที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมความเคลื่อนไหวของคนต่างด้าวซึ่งมีถิ่นที่อยู่ประจำภายในประเทศ

คนต่างด้าวซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว

คนต่างด้าวหรือบุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เข้ามาในราชอาณาจักรหรือเป็นคนเข้าเมืองตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 นั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

ก. คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ได้แก่ คนต่างด้าวที่เข้ามาเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ทางทูตหรือกงสุล การปฏิบัติหน้าที่ทางราชการ การท่องเที่ยว การเล่นกีฬา ธุรกิจ การลงทุนที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวง กรมที่เกี่ยวข้อง การลงทุนหรือการอื่นที่เกี่ยวกับการลงทุนภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน การเดินทางผ่านราชอาณาจักร การเป็นผู้ควบคุมพาหนะหรือคนประจำพาหนะที่เข้ามายังท่า สถานี หรือท้องที่ในราชอาณาจักร การศึกษาหรือดูงาน การปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน การเผยแพร่ศาสนาที่ได้รับความเห็นชอบจากกระทรวง กรมที่เกี่ยวข้อง การค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์หรือฝึกสอนในสถาบันการค้นคว้าหรือสถาบันการศึกษาในราชอาณาจักร การปฏิบัติงานด้านช่างฝีมือหรือผู้เชี่ยวชาญ หรือการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง¹

ข. คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการประจำ ได้แก่

¹มาตรา 34 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522.

คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาคนเข้าเมือง และด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้เป็นคนเข้าเมืองเพื่อมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการประจำ¹ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทคนเข้าเมืองในอัตราคนเข้าเมืองเป็นปี ๆ หรือที่เรียกว่า คนเข้าเมืองในโควตา และประเภทคนเข้าเมืองไม่เกี่ยวกับอัตราคนเข้าเมืองเป็นปี ๆ หรือที่เรียกว่า คนเข้าเมืองนอกโควตา ทั้งนี้เป็นไปตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

สำหรับคนต่างด้าวซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าวนั้น ได้แก่ คนต่างด้าวตามความหมายที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493 คือ คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว และในทางปฏิบัติคนต่างด้าวนั้นจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เป็นคนเข้าเมืองเพื่อมีถิ่นที่อยู่ประจำ (Immigrant) ในประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองด้วยเท่านั้น ส่วนคนต่างด้าวซึ่งเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว และคนต่างด้าวที่อพยพลี้ภัยต่าง ๆ ซึ่งเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองนั้น คนต่างด้าวเหล่านี้ไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าวแต่อย่างใด

ความสำคัญของการทะเบียนคนต่างด้าว

การจัดทำทะเบียนคนต่างด้าวนั้น นับได้ว่าเป็นวิธีการควบคุมคนต่างด้าวที่สำคัญประการหนึ่ง ทั้งนี้เพราะจะทำให้ทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับคนต่างด้าวที่มีถิ่นที่อยู่ประจำในประเทศเป็นรายบุคคล ได้แก่ ชื่อ ชื่อสกุล เพศ อายุ สัญชาติ เชื้อชาติ สถานที่เกิด ภูมิลำเนาออกประเทศไทย นามบิดามารดา ภรรยาหรือสามี หรือเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปีที่นำเข้ามาด้วย หลักฐานเกี่ยวกับการเข้าเมือง ภูมิลำเนาในประเทศไทย อาชีพ สถานที่ทำงาน ฯลฯ เพื่อนำไปใช้ในการพิสูจน์ทราบบุคคล และเพื่อจะได้ทราบ

¹ มาตรา 41 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522.

ถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับคนต่างด้าวที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศเป็นส่วนรวม เช่น จำนวนคนต่างด้าวทั้งหมด จำนวนคนต่างด้าวแยกตามเพศ สัญชาติ พื้นที่อยู่อาศัย สถิติ จำนวนเพิ่มหรือลด ฯลฯ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดจนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การบังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับคนต่างด้าว และการรักษาความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการจัดเก็บเงินค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการนี้ เข้าเป็นรายได้ของรัฐอีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้ย่อมจะเห็นได้ว่า การจัดทำทะเบียนคนต่างด้าวนั้น เป็นงานที่มีความสำคัญเป็นอันมาก ซึ่งสมควรที่จะศึกษาและพิจารณากันอย่างจริงจังต่อไป

ความเป็นมาของการทะเบียนคนต่างด้าวในประเทศไทย

ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2470 เป็นกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองฉบับแรก เพื่อจำกัดจำนวนคนต่างด้าวที่จะเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย โดยการกำหนดคุณสมบัติและเงินประจำตัว แต่ก็ยังไม่ได้กำหนดจำนวนที่แน่นอนเอาไว้แล้ว ต่อมาอีกประมาณ 10 ปี จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2479 เป็นกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าวฉบับแรก เมื่อ พ.ศ. 2480 ในสมัยรัฐบาล พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรี¹ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 ตุลาคม 2480 เป็นต้นไป² และได้มีการแก้ไขปรับปรุงอีก 3 ครั้งในเวลาต่อมา จึงรวมเป็นกฎหมายด้วยกัน 4 ฉบับ ดังนี้

¹"พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2479", ราชกิจจานุเบกษา 54 (5 กรกฎาคม 2480) : 756.

²ตามมาตรา 2 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2479 บัญญัติให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 90 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (5 กรกฎาคม 2480)

1. พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2479
2. พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2481¹
3. พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2481²
4. พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2483³

ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว ทั้ง 4 ฉบับดังกล่าวนี้
 เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงานทะเบียนคนต่างด้าว
 ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นการดำเนินงานร่วมกัน
 ในส่วนรวม แต่แบ่งงานกันทำตามลักษณะงานในส่วนย่อย กล่าวคือ รัฐมนตรีว่าการ
 กระทรวงมหาดไทยในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ ได้ใช้อำนาจตามความใน
 มาตรา 18 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2479 ออกกฎกระทรวง
 แต่งตั้งให้อธิบดีกรมตำรวจ เป็นนายทะเบียน มีหน้าที่ควบคุมการทะเบียนคนต่างด้าว
 ทั่วราชอาณาจักร และให้นายอำเภอเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่เฉพาะในเขตท้องที่
 อำเภอ นั้น ๆ⁴

¹"พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2481",
ราชกิจจานุเบกษา 55 (20 มีนาคม 2481): 1056.

²"พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2481",
ราชกิจจานุเบกษา 56 (1 เมษายน 2482): 122.

³"พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2483",
ราชกิจจานุเบกษา 57 (3 กันยายน 2483): 361

⁴"กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในพระราชบัญญัติการทะเบียน
 คนต่างด้าว พ.ศ.2479", ราชกิจจานุเบกษา 54 (13 กันยายน 2480): 1082.

ในการดำเนินงานทะเบียนคนต่างด้าวขณะนั้น ฝ่ายอำเภอต่าง ๆ ทั่วประเทศจึงเป็นผู้ออกใบสำคัญประจำตัว และรับแจ้งการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายภูมิลำเนาของคนต่างด้าวภายในเขตท้องที่ แล้วจึงรายงานไปยังฝ่ายตำรวจ ซึ่งมี แผนก 1, แผนก 2 กองกำกับการ 3 กองตำรวจสันติบาล เป็นส่วนราชการซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดเก็บหลักฐานเอกสารปลายข้าวสำเนาใบสำคัญประจำตัว และพิจารณาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการทะเบียนคนต่างด้าว ในฐานะที่เป็นสำนักงานทะเบียนกลางของคนต่างด้าวทั่วราชอาณาจักร และเสนอความเห็นไปยังอธิบดีกรมตำรวจในฐานะนายทะเบียนพิจารณาสั่งการให้ฝ่ายอำเภอถือปฏิบัติต่อไป

ต่อมาในสมัยรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานทะเบียนคนต่างด้าว กล่าวคือ กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งให้โอนงานทะเบียนคนต่างด้าวในส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายอำเภอแต่เดิมมาให้ฝ่ายตำรวจดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียว ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2493 เป็นต้นมา¹ เนื่องจากงานทะเบียนคนต่างด้าวที่ทางอำเภอทำขึ้นไม่เรียบร้อย และมีข้อบกพร่องหลายประการ เช่น ไม่มีรูปถ่ายปิดในปลายข้าวสำเนาใบสำคัญประจำตัว ชื่ออ่านไม่ออก ลงเชื้อชาติและสัญชาติของคนต่างด้าวไม่ตรงกับความเป็นจริง เพราะพนักงานเจ้าหน้าที่ของอำเภอส่วนใหญ่เป็นเสมียนรับจ้างชั่วคราวซึ่งความรู้ไม่ดีพอ จึงเป็นเหตุให้งานทะเบียนคนต่างด้าวไม่ได้ผลสมตามความมุ่งหมายของทางราชการ² และได้ออกกฎกระทรวงแก้ไขอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ใหม่

¹หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 36/2493 ลงวันที่ 31 มกราคม 2493 และหนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 103/2493 ลงวันที่ 23 มีนาคม 2493 (สมัย พล.ท.มังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย)

²กองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร กรมตำรวจ, "คำชี้แจงการปรับปรุงกองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร กรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2520", (กรุงเทพมหานคร : กองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร กรมตำรวจ, 2520), หน้า 1.

ในการนี้ กรมตำรวจได้มอบหมายให้สถานีตำรวจต่าง ๆ รับโอนงานดังกล่าวมาดำเนินการ และแจ้งเขตท้องที่รับโอนงาน โดยให้ตรวจรายชื่อในเอกสารต้นขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวว่า คนต่างด้าวนั้นได้ตั้งภูมิลำเนาในท้องที่เขตอำนาจการสอบสวนของสถานีตำรวจนครบาลใด หรืออยู่ในเขตท้องที่อำเภอใด สำหรับในส่วนภูมิภาคของสถานีตำรวจใด ในขณะนั้นก็รับมอบเอกสารต่าง ๆ ของคนต่างด้าวนั้นมาเพื่อดำเนินการต่อไป¹

หลังจากการรับโอนงานกันแล้วประมาณ 8 เดือน ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493 ยกเลิกพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว¹ ซึ่งใช้มาแต่เดิมทั้ง 4 ฉบับดังกล่าวข้างต้น โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม 2493 เป็นต้นมา² และได้มีการแก้ไขปรับปรุงอีก 2 ครั้ง ในเวลาต่อมา จึงรวมเป็นกฎหมาย 3 ฉบับ ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493
2. พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2495³
3. พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2497⁴

¹คำสั่งกรมตำรวจ ที่ 2/2493 ลงวันที่ 23 มีนาคม 2493 ข้อ 1.

²ตามมาตรา 2 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493 บัญญัติให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 30 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (14 พฤศจิกายน 2493)

³"พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2495", ราชกิจจานุเบกษา 69 (29 มกราคม 2495): 61.

⁴"พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2497", ราชกิจจานุเบกษา 71 (12 ตุลาคม 2497): 1496.

นอกจากนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 4 และมาตรา 25 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493 ออก ประกาศกระทรวงมหาดไทย แต่งตั้งนายทะเบียนคนต่างด้าวขึ้นใหม่ ดังนี้

1. ให้อธิบดีกรมตำรวจเป็นนายทะเบียน มีอำนาจหน้าที่ทั่วราชอาณาจักร
2. ในเขตจังหวัดพระนคร และจังหวัดธนบุรี ให้สารวัตรสถานีตำรวจ นครบาลประจำท้องที่เป็นนายทะเบียน มีอำนาจหน้าที่ในเขตท้องที่ของตน
3. ในเขตจังหวัดอื่น นอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ ผู้บังคับกองตำรวจภูธรอำเภอ หรือ หัวหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอ เป็นนายทะเบียน มีอำนาจหน้าที่ในเขตท้องที่ของตน¹

ต่อมา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ออกประกาศกระทรวงมหาดไทย แต่งตั้งนายทะเบียนคนต่างด้าวเพิ่มเติม กล่าวคือ เฉพาะในส่วนภูมิภาคให้หัวหน้ากิ่ง สถานีตำรวจภูธรอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นนายทะเบียนรับแจ้งการย้ายและตาย ของคนต่างด้าวในเขตท้องที่ของตนอีกด้วย²

ในปี พ.ศ.2499 กรมตำรวจได้มีการปรับปรุงการจัดส่วนราชการอย่าง ขนานใหญ่ สำหรับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทะเบียนคนต่างด้าว ได้แยกแผนก 1 และ แผนก 2 กองกำกับการ 3 กองตำรวจสันติบาล ออกมาจัดตั้งใหม่โดยยกฐานะขึ้นเป็น

¹"ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง แต่งตั้งนายทะเบียนตามพระราชบัญญัติ การทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493", ราชกิจจานุเบกษา 67 (14 ธันวาคม 2493): 1.

²ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง แต่งตั้งนายทะเบียนตามพระราชบัญญัติ การทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493", ราชกิจจานุเบกษา 71 (16 พฤศจิกายน 2497): 2564.

"กองการต่างคำว" มีสายการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อกรมตำรวจ¹ (ไม่อยู่ในสังกัดกองบัญชาการใด) มีหน้าที่ประสานงานและอำนวยความสะดวกบางประการให้แก่คนต่างคำว พิจารณาปัญหาคนต่างคำวเพื่อสวัสดิภาพของประเทศ พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์ และควบคุมจัดทำ วางระเบียบเกี่ยวกับทะเบียนคนต่างคำวทั่วไป²

ต่อมาเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2498 โดยที่ทางราชการเห็นว่า คนต่างคำว นอกจากจะมีความสำคัญในด้านการเมืองแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในด้านเศรษฐกิจของประเทศ เพราะขณะนั้นเศรษฐกิจของชาติตกอยู่ในมือของคนต่างคำวเกือบหมดสิ้น เงินภาษีอากรซึ่งเป็นสายโลหิตใหญ่ของงบประมาณรายรับของแผ่นดิน ซึ่งเก็บได้จากคนต่างคำวเป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้นเพื่อให้สามารถควบคุมการจัดเก็บภาษีอากรทั้งฝ่ายสรรพากร สรรพสามิต และศุลกากร ให้ได้ผลสมบูรณ์เต็มเม็ดเต็มหน่วย กรมตำรวจจึงได้โอนงานบางส่วนของกองกำกับการ 5 กองปราบปราม ซึ่งมีหน้าที่สืบสวนการหลีกเลี่ยงภาษีอากรมารวมอยู่ในกองการต่างคำวอีกด้วย³ และเปลี่ยนชื่อเป็น "กองพิเศษ"⁴ และในปี พ.ศ.2503 กรมตำรวจได้มีการปรับปรุงส่วนราชการใหม่อีก ในการนี้ กองพิเศษได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น "กองทะเบียนคนต่างคำวและภาษีอากร" คราวจนถึงปัจจุบัน⁵

¹"พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมตำรวจ ในกระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2496", ราชกิจจานุเบกษา 70 (20 สิงหาคม 2496): 423.

²กรมตำรวจ, "ข้อมบังคับที่ 29/2496 ลงวันที่ 6 กันยายน 2496", (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ, 2496), หน้า 46 - 47.

³กองทะเบียนคนต่างคำวและภาษีอากร กรมตำรวจ, "คำชี้แจงการปรับปรุงกองทะเบียนคนต่างคำวและภาษีอากร กรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2520", หน้า 1.

⁴"พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมตำรวจ ในกระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2498", ราชกิจจานุเบกษา 72 (20 พฤษภาคม 2496): 221.

⁵"พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2503", ราชกิจจานุเบกษา 77 (20 กันยายน 2503): 746.

จากการศึกษาถึงความจำเป็นมาของการทะเบียนคนต่างด้าวในประเทศไทย ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ย่อมทำให้เห็นได้ว่า คำรวจได้มีบทบาทในด้านกรทะเบียนคนต่างด้าวมาตั้งแต่เริ่มต้นเมื่อ พ.ศ.2480 โดยในระยะเริ่มแรกเป็นการดำเนินงานร่วมกับฝ่ายอำเภอ จนถึง พ.ศ.2493 คำรวจจึงได้มีบทบาทในการบริหารงานทะเบียนคนต่างด้าวอย่างแท้จริงแต่เพียงฝ่ายเดียว

สาระสำคัญและวัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว

ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว ฉบับต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ล้วนแล้วแต่ได้กำหนดวิธีการควบคุมคนต่างด้าวไว้อย่างละเอียด โดยระบุหน้าที่ที่คนต่างด้าวจะต้องปฏิบัติ นับตั้งแต่ได้รับอนุญาตให้เข้ามามีถิ่นที่อยู่ประจำภายในประเทศ จนกระทั่งคนต่างด้าวผู้นั้นถึงแก่กรรม หรือเดินทางออกนอกประเทศไปไม่ว่ากรณีใด ๆ สาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าวซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

1. คนต่างด้าวที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่อยู่ในราชอาณาจักรหรือได้รับอนุญาตให้เป็นคนเข้าเมืองตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองแล้ว ต้องขอมีใบสำคัญประจำตัวภายใน 7 วัน นับแต่วันที่มิใช่มีอายุ 12 ปีบริบูรณ์ หรือวันที่ได้รับอนุญาตให้เป็นคนเข้าเมืองแล้วแต่กรณี¹
2. คนสัญชาติไทยผู้เสียไปซึ่งสัญชาติไทยไม่ว่าด้วยเหตุใด ต้องขอมีใบสำคัญประจำตัวภายใน 30 วัน²
3. เมื่อใบสำคัญประจำตัวของคนต่างด้าวผู้ใดครบกำหนด ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือชำรุดในส่วนสำคัญ หรือสูญหาย ต้องแจ้งให้ทราบเพื่อขอต่ออายุหรือขอใบสำคัญประจำตัวฉบับใหม่ภายใน 7 วัน³

¹มาตรา 5 และมาตรา 7 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493

²มาตรา 8 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493.

³มาตรา 13 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493.

4. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกี่ยวกับคนต่างค่านั้น เช่น การย้ายภูมิลำเนาถิ่นที่อยู่ การเปลี่ยนแปลงสัญชาติ อาชีพ ชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล การตายของคนต่างคาว จะต้องแจ้งให้ทราบภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ในแต่ละเรื่อง เพื่อจัดการแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป¹

5. คนต่างคาวต้องเสียค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ตามอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้²

6. คนต่างคาวต้องมีใบสำคัญประจำตัวติดตัว หรือเก็บไว้ในลักษณะซึ่งจะแสดงต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้เสมอ³

7. กำหนดโทษทางอาญาแก่คนต่างคาวผู้ฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างคาวในลักษณะต่าง ๆ ไว้⁴

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างคาวแล้ว ย่อมจะทราบเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ว่า ต้องการรวบรวมข้อเท็จจริง และรายละเอียดทางการทะเบียนเกี่ยวกับคนต่างคาวเอาไว้เป็นหลักฐานของทางราชการ เพื่อสะดวกในการควบคุมและการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป ตลอดจนเพื่อเก็บเงินค่าธรรมเนียมจากคนต่างคาวเข้าเป็นรายได้ของรัฐอีกทางหนึ่งเป็นประการสำคัญ

¹มาตรา 3 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างคาว (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2497 และมาตรา 14 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างคาว พ.ศ.2493.

²มาตรา 3 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างคาว (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2495.

³มาตรา 17 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างคาว พ.ศ.2493.

⁴มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างคาว (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2495.

ลักษณะงานและการแบ่งงานทะเลเบียนคนต่างด้าว

ลักษณะงานทะเลเบียนคนต่างด้าวที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน
มีหลายประการ ดังนี้

1. การออกไปสำคัญประจำตัว
2. การต่ออายุใบสำคัญประจำตัว
3. การออกไปสำคัญประจำตัวฉบับใหม่แทนฉบับเดิมที่ชำรุดในส่วนสำคัญ

หรือสูญหาย

4. การรับแจ้งย้ายภูมิลำเนา และการเดินทางออกนอกเขตจังหวัด
5. การรับแจ้ง การเดินทางออกนอกราชอาณาจักรและการถูกเนรเทศ
6. การรับแจ้งการตายของคนต่างด้าว
7. การรับแจ้งการเปลี่ยนแปลงรายการต่าง ๆ ในใบสำคัญประจำตัว
8. การรับแจ้งการเปลี่ยนรูปถ่ายใหม่
9. การเปลี่ยนใบสำคัญประจำตัวจากเล่มเก่าเป็นเล่มใหม่
10. การเก็บเงินค่าธรรมเนียมคนต่างด้าว
11. การปฏิบัติเมื่อคนต่างด้าวกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยทะเลเบียนคนต่างด้าว
12. การเก็บเอกสารเกี่ยวกับการทะเลเบียนคนต่างด้าว
13. การพิจารณาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการทะเลเบียนคนต่างด้าว
14. การตรวจหลักฐานเกี่ยวกับการทะเลเบียนคนต่างด้าว

ลักษณะงานที่สำคัญเกี่ยวกับการทะเลเบียนคนต่างด้าวทั้ง 14 ประการดังกล่าว
มาแล้วนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. ส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสถานีตำรวจต่าง ๆ
ได้แก่ ลักษณะงานที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด
2. ส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของกองทะเลเบียนคนต่างด้าว
และภาษีอากร ได้แก่ ลักษณะงานตามข้อ 12 - 14

ในทางปฏิบัตินั้น ลักษณะงานทะเบียนคนต่างค้าส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของสถานีตำรวจนั้น กรมตำรวจได้มอบหมายให้สารวัตรใหญ่ หรือ สารวัตรปกครองป้องกัน หรือสารวัตรซึ่งเป็นหัวหน้าสถานีตำรวจคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ ดำเนินการในฐานะนายทะเบียนคนต่างค้าท้องถิ่น และให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมียศ ชั้นประทวนหรือพลตำรวจประจำสถานีตำรวจนั้น ๆ ซึ่งได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ เกี่ยวกับการทะเบียนคนต่างค้า เป็น "เจ้าหน้าที่ต่างค้า" จำนวนมากน้อยตาม ความเหมาะสมของปริมาณงาน

สำหรับในส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของกองทะเบียน คนต่างค้าและภาษีอากรนั้น เป็นเพียงการปฏิบัติงานในฐานะที่เป็นสำนักงานทะเบียน กลางของคนต่างค้าทั่วราชอาณาจักร และปฏิบัติหน้าที่แทนหรือในนามอธิบดีกรมตำรวจ ซึ่งเป็นนายทะเบียน มีอำนาจหน้าที่ทั่วราชอาณาจักรเท่านั้น โดยมีแผนก 1 แผนก 2 และแผนก 3 กองกำกับการ 1 กองทะเบียนคนต่างค้าและภาษีอากร เป็นส่วนราชการ ที่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรง

การดำเนินงานทะเบียนคนต่างค้าในปัจจุบัน

ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการทะเบียนคนต่างค้าของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในปัจจุบันนั้น นอกจากจะต้องถือปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายหลัก หรือ กฎหมายแม่บท ดังที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้าฯ กฎกระทรวง และประกาศกระทรวงฉบับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนี้แล้ว ยังจะต้องถือปฏิบัติตาม ระเบียบและคำสั่งต่าง ๆ ของกรมตำรวจ และของกระทรวงมหาดไทยอีกด้วย ระเบียบ คำสั่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นข้อกำหนดที่ทางราชการได้วางไว้เพื่อให้นายทะเบียนคนต่างค้า และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการกำหนดวิธีการ ปฏิบัติในรายละเอียด เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายหลักทั้งสิ้น ดังที่ปรากฏ อยู่ในประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี เล่ม 3 ลักษณะที่ 68 เป็นต้น ฉะนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทะเบียนคนต่างค้าจึงจำเป็นต้องศึกษา และ

ทำให้ความเข้าใจให้ต้องแท้ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นที่ถูกต้องเรียบร้อย ทั้งยังเป็นหน้าที่ของนายทะเบียนคนต่างด้าวและเจ้าหน้าที่ในบังคับบัญชาที่จะต้องเป็นผู้ชี้แจงแก่คนต่างด้าวเพื่อปฏิบัติภารกิจให้เป็นไปตามระเบียบที่วางไว้แต่ละกรณี¹

สำหรับระบบและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการทะเบียนคนต่างด้าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในปัจจุบันมีดังนี้

ก. การออกไปสำคัญประจำตัว

ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าวฯ กำหนดให้คนต่างด้าวที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปที่อยู่ในราชอาณาจักรต้องมีใบสำคัญประจำตัว² ยกเว้นแต่คนต่างด้าวดังต่อไปนี้

1. ผู้เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างในรัฐบาลไทย โดยมีหนังสือสัญญาต่อกัน ตลอดเวลาที่หนังสือสัญญานั้นมีผลบังคับ
2. ผู้ซึ่งรัฐบาลต่างประเทศได้แจ้งแก่รัฐบาลว่า เข้ามาในราชการและครอบครัวของบุคคลที่กล่าวนี้ ตลอดเวลาที่ผู้นั้นอยู่เพื่อปฏิบัติราชการ
3. ผู้ถือเอกสารเดินทางซึ่งออกให้โดยองค์การสหประชาชาติ และเอกสารนั้นยังสมบูรณ์อยู่
4. บุคคลที่ไม่นับเป็นคนเข้าเมืองตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

¹กรมตำรวจ, ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี
(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ, 2507), 3: 779.

²มาตรา 5 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2493.

คนต่างดาวซึ่งได้รับการยกเว้นดังกล่าวข้างต้น ถ้าประสงค์จะขอรับใบสำคัญประจำตัว ก็ให้ส่งรูปถ่ายของตนก่อนนายทะเบียน และให้นายทะเบียนออกใบสำคัญประจำตัวให้ ในกรณีเช่นว่านี้ คนต่างดาวนั้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม และไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนที่ว่าคว่ำใบสำคัญประจำตัว¹

นอกจากนั้น ในเขตหรือกรณีใดซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เห็นเป็นการสมควรที่จะผ่อนผันหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม หรือการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ก็ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจที่จะผ่อนผันหรือยกเว้นได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีพิเศษเฉพาะรายบุคคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะผ่อนผันหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม หรือการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร² สำหรับคนต่างดาวที่ได้สิทธิยกเว้นไม่ต้องขอรับใบสำคัญประจำตัว และไม่ต้องขออายุใบสำคัญประจำตัว มีดังนี้

1. ผู้ที่อยู่ในที่คุมขังโดยชอบด้วยกฎหมาย
2. ผู้ที่ร่างกายพิการเดินไม่ได้ หรือเป็นใบ้ หรือตาบอดทั้งสองข้าง
3. ผู้มีจิตพื้นเพื่อนไม่สมประกอบ ซึ่งนายแพทย์โรคจิตได้ตรวจและ

รับรองแล้ว

เมื่อเหตุที่ไต่รับยกเว้นดังกล่าวข้างต้นล่วงพ้นไปแล้ว ต้องขอรับใบสำคัญประจำตัว หรือขอต่ออายุใบสำคัญประจำตัวภายใน 15 วัน นับแต่วันที่เหตุนั้นได้ล่วงพ้นไป³

¹มาตรา 16 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างดาว พ.ศ.2493

²มาตรา 19 และมาตรา 25 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างดาว พ.ศ.2493.

³"กฎกระทรวง (พ.ศ.2493)", ราชกิจจานุเบกษา 67 (14 ธันวาคม 2493): 1.

การขอรับใบสำคัญประจำตัว กฎหมายกำหนดให้ทำเป็นเรื่องราวพร้อมด้วยรูปถ่าย 3 รูป ยื่นต่อนายทะเบียนในท้องที่ที่คนต่างค้ำวนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ ตามแบบพิมพ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง¹ และคนต่างค้ำวที่มีอายุ 12 ปีบริบูรณ์ หรือคนต่างค้ำวที่ได้รับอนุญาตให้เป็นคนเข้าเมืองตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองแล้ว ให้ไปขอรับใบสำคัญประจำตัวภายใน 7 วัน นับแต่วันที่มียอายุครบ 12 ปีบริบูรณ์ หรือวันที่ได้รับอนุญาตให้เป็นคนเข้าเมืองแล้วแต่กรณี เฉพาะในกรณีหลังให้แจ้งค้ำวว่า ให้นำคนต่างค้ำวอายุต่ำกว่า 12 ปีมาค้ำวก็คน ถ้ามี เพื่อนายทะเบียนจะได้จัดส่งไว้ในใบสำคัญประจำตัว²

เมื่อนายทะเบียนคนต่างค้ำวได้ตรวจเรื่องราวขอรับใบสำคัญประจำตัว เห็นเป็นการถูกต้องแล้ว นายทะเบียนจึงจะออกใบสำคัญประจำตัวให้ ใบสำคัญประจำตัวให้มีลักษณะ ขนาด และรายการที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งอย่างน้อยให้มีรายการแสดงชื่อ วัน-เดือน-ปีเกิด อาชีพ สัญชาติ และที่อยู่พร้อมด้วยรูปถ่ายของคนต่างค้ำวนั้น และลงลายมือชื่อนายทะเบียนไว้ค้ำว³

สำหรับวิธีปฏิบัติของนายทะเบียนคนต่างค้ำวในการออกใบสำคัญประจำตัวนั้น กรมตำรวจได้วางระเบียบวิธีปฏิบัติไว้ค้ำว⁴

¹ มาตรา 6 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้ำว พ.ศ. 2493

² มาตรา 7 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้ำว พ.ศ. 2493

³ มาตรา 9 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้ำว พ.ศ. 2493

ดูรายละเอียดกฎกระทรวง (พ.ศ. 2493) ในภาคผนวก ก. และดูรายการต่าง ๆ ในใบสำคัญประจำตัวในภาคผนวก ข.

⁴ กรมตำรวจ, ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ, 2507), 3: 780 - 783.

1. การออกใบสำคัญประจำตัวให้คนต่างด้าวยื่นคำร้องตามแบบ ท.ศ.1 หรือ ท.ศ.3 แล้วแต่กรณี¹ และให้เจ้าหน้าที่ทะเบียนคนต่างด้าวตรวจสอบ คำร้องให้ปรากฏข้อความถูกต้องครบถ้วน แล้วให้ผู้อนุญาตลงชื่อ พร้อมด้วยวันเดือนปีที่ยื่น คำร้อง ถ้าผู้อนุญาตลงชื่อไม่ได้ ให้พิมพ์ลายนิ้วหัวแม่มือขวาไว้ พร้อมกับหมายเหตุว่า เป็นลายนิ้วมือผู้ใด กั้นให้นำหลักฐานการเข้าเมืองหรือหลักฐานอื่นใดซึ่งแสดงว่า ได้รับ อนุมัติให้อยู่ในราชอาณาจักรได้ พร้อมด้วยสำเนาทะเบียนบ้าน แสดงว่าผู้อนุญาต มีภูมิลำเนาในเขตท้องที่นั้นมาแสดงด้วย และให้นำทะเบียนคนต่างด้าวรูปถ่าย ปัจจุบันของคนต่างด้าวรวม 4 รูปไว้ด้วย²

2. ให้เจ้าหน้าที่ทะเบียนคนต่างด้าวกรอกข้อความที่ได้ตรวจถูกต้อง ตามคำร้องแล้วลงในใบสำคัญประจำตัวของผู้นั้น แล้วมีรูปถ่ายในคำร้อง ท.ศ.1 หรือ ท.ศ.3 แล้วแต่กรณี หนึ่งรูป ในช่องสำหรับปิดรูปถ่ายครั้งที่ 1 ในใบสำคัญประจำตัว หนึ่งรูป ปิดที่ต้นขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวหนึ่งรูป ที่ปลายขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัว หนึ่งรูป และให้นำทะเบียนคนต่างด้าวท้องที่ลงชื่อที่รูปถ่ายให้คาบต่อกับแผ่นกระดาษ ในช่องที่ปิดด้วย การลงชื่อคาบต่อรูปถ่ายของคนต่างด้าว ให้ลงชื่อในส่วนล่างของรูปถ่าย ห้ามมิให้ลงชื่อที่หน้าหรือส่วนแหว่งหน้าของรูปถ่าย

3. ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะมอบใบสำคัญประจำตัวให้คนต่างด้าวไป ให้ คนต่างด้าวเขียนชื่อในช่องที่กำหนดไว้ในใบสำคัญประจำตัว โดยเขียนเป็นอักษรภาษา ของผู้ถือใบสำคัญประจำตัว และให้ลงชื่อในช่องของผู้ถือใบสำคัญประจำตัวด้วย และให้

¹คู่มือคำร้องต่าง ๆ ในภาคผนวก ข.

²เกี่ยวกับรูปถ่ายของคนต่างด้าวนี้ ตามกฎกระทรวง (พ.ศ.2493) และระเบียบกรมตำรวจซึ่งแย้งกันอยู่ในเรื่องจำนวนโดยกฎกระทรวง (พ.ศ.2493) กำหนดไว้ 3 รูป แต่ระเบียบกรมตำรวจกำหนดไว้ 4 รูป

ชำระเงินค่าธรรมเนียมการออกใบสำคัญประจำตัว โดยให้เจ้าหน้าที่ปิดแสตมป์อากร ทะเบียนคนต่างคว่ำให้ครบถ้วน เว้นแต่ผู้ซึ่งไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ให้นายทะเบียน คนต่างคว่ำทองที่หมายเหตุในเรื่องค่าธรรมเนียมตามที่ได้กำหนดไว้ การมอบใบ สำคัญประจำตัว ให้มอบแก่คนต่างคว่ำโดยตรง ห้ามไม่ให้บุคคลอื่นรับแทน

4. คนต่างคว่ำซึ่งไม่สามารถลงชื่อในใบสำคัญประจำตัวได้ ให้พิมพ์ ลายนิ้วหัวแม่มือขวาไว้เช่นเดียวกับในคำร้อง ทั้งนี้ให้เจ้าหน้าที่จัดให้คนต่างคว่ำนั้น พิมพ์ลายนิ้วมืออันชัดเจนที่สามารถตรวจสอบได้ และให้หมายเหตุไว้ว่าเป็นลายนิ้วมือ ผู้ใดกำกับไว้ด้วย การลงชื่อก็ดี การพิมพ์ลายนิ้วมือก็ดี ให้จัดทำต่อหน้านายทะเบียน คนต่างคว่ำ หรือเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายจากนายทะเบียนคนต่างคว่ำ

5. การลงเลขทะเบียนในใบสำคัญประจำตัว ให้ขึ้นต้นแทนหมายเลข 1 ด้ด้วย พ.ศ. เรียงกันเป็นลำดับไป และเมื่อเปลี่ยน พ.ศ. ใหม่ ก็ให้ขึ้นหมายเลข 1 ใหม่

6. ในกรณีที่นายทะเบียนคนต่างคว่ำออกใบสำคัญประจำตัวให้แก่ คนต่างคว่ำไม่ทันในวันที่ยื่นคำร้องขอรับ ให้นายทะเบียนคนต่างคว่ำหมายเหตุสลักหลัง ในใบเสร็จรับเงินที่กำหนดวันนัดให้คนต่างคว่ำมารับใบสำคัญประจำตัวในเวลา 30 วัน โดยให้นายทะเบียนคนต่างคว่ำลงชื่อสลักหลังไว้ด้วย

7. การออกใบสำคัญประจำตัวให้แก่คนต่างคว่ำโดยทั่วไปจะออกชนิด ที่หนึ่ง กำหนดอายุหนึ่งปี หรือชนิดที่สองกำหนดอายุห้าปีก็ได้ แล้วแต่ความสมัครใจของ คนต่างคว่ำนั้น ๆ²

¹เรื่องค่าธรรมเนียมต่าง ๆ จะใดกล่าวโดยละเอียดต่อไป

²ตามมาตรา 10 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างคว่ำ พ.ศ. 2493

กำหนดอายุใบสำคัญประจำตัวเป็น 2 ชนิด คือ ชนิดที่หนึ่ง มีกำหนดอายุ 1 ปี ชนิดที่สอง มีกำหนดอายุ 5 ปี ทั้งนี้นับแต่วันออกใบสำคัญประจำตัวให้ และคนต่างคว่ำจะขอรับใบ สำคัญประจำตัวชนิดหนึ่งชนิดใดก็ได้

สำหรับผู้ซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ซึ่งได้แก่บุคคล
ดังกล่าวแล้วข้างต้น ตามระเบียบกรมตำรวจกำหนดให้ออกใบสำคัญประจำตัวชนิดที่หนึ่ง
กำหนดอายุหนึ่งปีให้ และนายทะเบียนคนต่างด้าวต้องหมยเหตุในใบสำคัญประจำตัว
ในช่องที่จะต้องติดอากรแสตมป์ว่า ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม พร้อมด้วยเหตุผลที่ไม่ต้อง
เสียค่าธรรมเนียมนั้น และให้นายทะเบียนคนต่างด้าวลงชื่อกำกับไว้ด้วย ทั้งยังจะต้อง
หมายเหตุไว้ในต้นชี้้วและปลายชี้้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวให้ตรงกันด้วย

8. ใบสำคัญประจำตัวซึ่งออกให้แก่คนต่างด้าวรับไป ให้เจ้าหน้าที่
จดหมายเลขประจำสมุดด้วยหมึกสีแดงไว้ที่ด้านบนในคำร้องขอรับใบสำคัญประจำตัว
(ท.ศ.1 หรือ ท.ศ.3 แล้วแต่กรณี) และของต้นชี้้วสำเนา กับปลายชี้้วสำเนาใบสำคัญ
ประจำตัวด้วย เพื่อเป็นหลักฐานในการตรวจสอบต่อไป

9. การออกใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว สำหรับผู้ยื่นคำร้องอ้างว่า
เคยอยู่ในราชอาณาจักรไทยมาก่อนใช้พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าวฯ โดย
ไม่มีหลักฐานการเข้าเมืองกิติ หรือด้วยเหตุอื่น ๆ กิติ ให้นายทะเบียนคนต่างด้าวสอบสวน
ให้ได้ข้อเท็จจริงโดยละเอียด แล้วเสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมด้วยหลักฐานไปยัง
กองทะเบียนคนต่างด้าวและภาชีอากร เพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว
จึงให้ดำเนินการตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

10. การออกใบสำคัญประจำตัวให้แก่คนต่างด้าวซึ่งเข้ามาอยู่ใน
ประเทศไทย โดยได้รับหลักฐานการเข้าเมืองถูกต้องแล้ว แต่มิได้ยื่นคำร้องขอรับภายใน
ในกำหนดเวลาตามที่กฎหมายระบุไว้ นับแต่วันที่ได้รับอนุญาตให้เป็นคนเข้าเมือง หรือ
วันที่มีอายุครบ 12 ปีบริบูรณ์ (ในกรณีที่เข้าเมืองมาอายุยังไม่ครบ 12 ปี) ให้ถือเอา
วันที่ได้รับอนุญาตให้เป็นคนเข้าเมือง หรือวันที่มีอายุครบ 12 ปีบริบูรณ์แล้วแต่กรณี
เป็นวันเริ่มออกใบสำคัญประจำตัวให้ โดยใช้เลขทะเบียนต่อจากเลขลำดับสุดท้ายของปี
นั้น ๆ และให้ยื่นคำร้องขอต่ออายุตั้งแต่ปีที่ขาดจนถึงปีที่ยื่นคำร้อง โดยเรียกเก็บค่า
ธรรมเนียมตามอัตราที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงแต่ละฉบับที่ระบุให้เรียกเก็บในปีนั้น ๆ ด้วย

11. ผู้เสียสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ ให้ยื่นคำร้องขอรับใบสำคัญประจำตัวตามแบบ พ.ศ.1 และดำเนินการตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งนี้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ใคร่หรือควรรู้ว่า ตนได้เสียไปซึ่งสัญชาติไทย¹

12. การออกใบสำคัญประจำตัวให้คนต่างดาวซึ่งเป็นผู้เยาว์ หรือผู้ไร้ความสามารถ ถ้าผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ ไม่สามารถลงชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือในใบสำคัญประจำตัวได้ ให้นายทะเบียนคนต่างดาวหมายเหตุการชดช้อย์ไว้ด้วย การขอรับใบสำคัญประจำตัวให้แก่คนต่างดาวซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปีบริบูรณ์ ผู้เสมือนไร้ความสามารถ หรือไร้ความสามารถ กฎหมายกำหนดให้ เป็นหน้าที่ของผู้อนุบาล หรือผู้ปกครอง หรือผู้แทนโดยชอบธรรมของคนต่างดาวนั้น มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อคนต่างดาวผู้นั้น²

13. เมื่อได้ออกใบสำคัญประจำตัวให้แก่คนต่างดาวรับไปแล้ว ให้นายทะเบียนคนต่างดาวส่งปลายข้าวสำเนาใบสำคัญประจำตัวนั้น ไปยังกองทะเบียนคนต่างดาวและภาชีอาการภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้ออกใบสำคัญประจำตัว

คนต่างดาวผู้ใดที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย ยกเว้นบุคคลบางประเภทตามที่กฎหมายกำหนดไว้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ถ้าไม่มีใบสำคัญประจำตัว หรือละเลยไม่ไปขอรับใบสำคัญประจำตัวภายใน 7 วัน นับแต่วันที่มามีอายุครบ 12 ปีบริบูรณ์ หรือวันที่ได้รับอนุญาตให้เป็นคนเข้าเมืองแล้วแต่กรณี และเฉพาะในกรณีหลังไม่แจ้งควยว่า ได้นำคนต่างดาวอายุต่ำกว่า 12 ปีมาควยก็คน กฎหมายบัญญัติว่ามีความผิด ต้องระวางโทษปรับเป็นรายปี ปีละไม่เกิน 500 บาท ตลอดเวลาที่ไม่ปฏิบัติดังกล่าวแล้ว เศษของปีให้นับเป็น 1 ปี³

¹ มาตรา 8 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างดาว พ.ศ.2493

² มาตรา 15 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างดาว พ.ศ.2493

³ มาตรา 4 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างดาว (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2495

ในกรณีคนสัญชาติไทยสูญเสียสัญชาติไทยไม่ว่าด้วยเหตุใด ถ้าไม่ไปขอรับใบสำคัญประจำตัวจากนายทะเบียนท้องที่ที่ตนอยู่ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ใคร่หรือควรรู้ว่า ตนได้เสียไปซึ่งสัญชาติไทย กฎหมายบัญญัติว่ามีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท¹

ข. การขออายุใบสำคัญประจำตัว

เนื่องจากกฎหมายกำหนดขออายุใบสำคัญประจำตัวไว้ 2 ชนิด คือ ชนิดที่หนึ่ง กำหนดอายุ 1 ปี และชนิดที่สอง กำหนดอายุ 5 ปี ทั้งนี้นับแต่วันออกใบสำคัญประจำตัวให้ และคนต่างด้าวจะขอรับใบสำคัญประจำตัวชนิดหนึ่งชนิดใดก็ได้² ในการขออายุใบสำคัญประจำตัวนั้น กฎหมายกำหนดให้ไปแจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ตนมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ขาดอายุ เพื่อขอต่ออายุใบสำคัญประจำตัวของตน³ โดยต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และกรมตำรวจได้วางระเบียบปฏิบัติในการขอต่ออายุใบสำคัญประจำตัวไว้ดังนี้⁴

1. การขออายุใบสำคัญประจำตัว ให้คนต่างด้าวยื่นคำร้องขอต่ออายุตามแบบ ท.ศ.8 หนึ่งฉบับ และให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบหลักฐานต้นเรื่องการขอรับใบสำคัญประจำตัวของคนต่างด้าวนั้นด้วย หากปรากฏว่าถูกต้องก็ให้ดำเนินการต่ออายุให้ต่อไป

ในกรณีที่ต้องตรวจสอบไปยังกองทะเบียนคนต่างด้าวท้องที่เดิม หรือกองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร ในระหว่างการรอดผลการตรวจสอบ ให้เรียก

¹มาตรา 5 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2495

²มาตรา 10 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493

³มาตรา 13 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493

⁴ระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ 3)

เก็บเงินค่าธรรมเนียมต่ออายุไว้ก่อน และออกใบเสร็จรับเงินให้แก่คนต่างต่างตัวรับไว้ เป็นหลักฐาน เมื่อได้รับแจ้งผลการตรวจสอบถูกต้องแล้ว จึงดำเนินการต่ออายุให้ หรือ ปฏิบัติการตามคำสั่งของกองทะเบียนคนต่างต่างและภาษีอากรต่อไป แล้วแต่กรณี

สำหรับใบสำคัญประจำตัวที่ขาดต่ออายุเกินกว่า 1 ปีขึ้นไป ให้หมายเหตุ การต่ออายุเรียงตามจำนวนปีที่ขาดไว้ด้านหลังคำร้องแต่ละปีไปโดยใช้คำร้องแบบ ท.ต.8 แทนเกี่ยวกับวรรคต้นนั้น โดยไม่จำเป็นต้องยื่นคำร้อง ท.ต.8 ปีละหนึ่งฉบับ ตามจำนวนปีแต่อย่างใด

2. ในกรณีที่นายทะเบียนคนต่างต่างตัวต่ออายุใบสำคัญประจำตัวให้แก่ คนต่างต่างไม่ทันในวันที่ยื่นคำร้องขอ เนื่องจากผลการตรวจสอบ หรือด้วยเหตุอื่นใด ก็ตาม ให้นายทะเบียนคนต่างต่างปฏิบัติทำนองเดียวกับเรื่องการออกใบสำคัญประจำตัว ให้แก่คนต่างต่างไม่ทัน

หากพ้นกำหนดเวลา 30 วันแล้ว การต่ออายุใบสำคัญประจำตัวยังไม่อาจ ดำเนินการให้ลุล่วงไปได้ ก็ให้นายทะเบียนคนต่างต่างสลักหลังขยายเวลาออกไปได้อีก 2 ครั้ง ๆ ละ 30 วัน หลังจากนั้นให้รายงานไปยังกองทะเบียนคนต่างต่างและภาษีอากร เพื่อพิจารณาเร่งรัดหรือแก้ไขข้อขัดข้องให้ต่อไป

3. การต่ออายุใบสำคัญประจำตัว จะขอต่อชนิดที่หนึ่งกำหนด 1 ปี หรือชนิดที่สองกำหนด 5 ปีก็ได้ แล้วแต่ความสมัครใจของคนต่างต่าง สำหรับการต่ออายุ ชนิดที่สองกำหนด 5 ปีนั้น ให้เริ่มนับอายุแต่ปีที่ยื่นคำร้องขอเป็นต้นไป ห้ามไม่ให้คิดปี ที่ขาดต่ออายุแล้วมารวมด้วย

4. การต่ออายุใบสำคัญประจำตัว ให้เรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมตาม ชนิดที่ขอ โดยให้ปิดแสดงรูปอากรทะเบียนคนต่างต่างให้ครบตามจำนวนลงในใบสำคัญ ประจำตัวในหน้าสำหรับรายการต่ออายุ และให้หมายเหตุว่าต่ออายุชนิดใด แคว้นเดือน ปีใด หมดอายุวันเดือนปีใด และให้นายทะเบียนคนต่างต่าง ลงชื่อขีดฆ่ารูปแสดงรูปอากร ทะเบียนคนต่างต่างด้วย

5. คนต่างดาวเดินทางออกไปนอกเขตท้องที่ที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ และใบสำคัญประจำตัวหมดอายุในระหว่างนั้น ไม่สามารถจะเดินทางไปขอต่ออายุที่ นายทะเบียนคนต่างดาวท้องที่ภายในกำหนดได้ ก็ให้ยื่นคำร้องขอต่ออายุที่ นายทะเบียนคนต่างดาวท้องที่ที่ตนเดินทางเข้าไปอยู่ในขณะนั้นได้ โดยให้นายทะเบียนคนต่างดาวท้องที่นั้น ๆ เรียกสมุทใบสำคัญประจำตัวพร้อมด้วยเงินค่าธรรมเนียมส่งไปให้นายทะเบียนคนต่างดาวท้องที่ที่คนต่างดาวมีภูมิลำเนาอยู่ ดำเนินการต่ออายุให้โดยด่วน และให้นายทะเบียนคนต่างดาวผู้รับเงินค่าธรรมเนียมไว้ออกหนังสือรับรองให้แก่คนต่างดาวผู้นั้นไว้เป็นหลักฐานในการไปขอรับใบสำคัญประจำตัวคืนจากนายทะเบียนคนต่างดาวท้องที่ที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ แล้วให้ชี้แจงให้คนต่างดาวผู้นั้นรีบกลับไปขอรับใบสำคัญประจำตัวคืนต่อไป

6. คนต่างดาวซึ่งเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักรชั่วคราวระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี ให้ขอต่ออายุใบสำคัญประจำตัวล่วงหน้าก่อนที่ใบสำคัญประจำตัวจะหมดอายุได้ และให้นายทะเบียนคนต่างดาวท้องที่รับต่ออายุล่วงหน้า โดยให้หมายเหตุวันเดือนปี ในการต่ออายุต่อจากรวันหมดอายุครั้งสุดท้ายที่ปรากฏในใบสำคัญประจำตัวนั้น

7. เมื่อนายทะเบียนคนต่างดาวใดต่ออายุใบสำคัญประจำตัวแก่คนต่างดาวแล้ว ให้หมายเหตุไว้ในคำร้อง ท.ค.8 และในต้นข้าวสำเนาใบสำคัญประจำตัว ว่าคนต่างดาวผู้นั้นใดต่ออายุใบสำคัญประจำตัวชนิดใด แคว้นเดือนปีใด หมดอายุวันเดือนปีใด โดยให้นายทะเบียนคนต่างดาวลงชื่อกำกับไว้เป็นหลักฐาน และให้ทำการตรวจสอบรายการที่ลงไว้ในบัญชีคุมจำนวนคนต่างดาวขอรับใบสำคัญประจำตัวใหม่ ขอต่ออายุใบสำคัญประจำตัวและขอรับใบแทนใบสำคัญประจำตัวให้ถูกต้องตามความเป็นจริงทุกวัน

ให้นายทะเบียนคนต่างดาวสำเนารายการจากแบบบัญชีดังกล่าวข้างต้น โดยให้ปรากฏรายการคนต่างดาวซึ่งต่ออายุใบสำคัญประจำตัวจนถึงวันสุดท้ายของเดือน ส่งไปยังกองทะเบียนคนต่างดาวและภาณีอากรเดือนละครั้ง ภายในวันที่ 10 ของเดือนใหม่ เพื่อให้กองทะเบียนคนต่างดาวและภาณีอากรถือเป็นหลักฐานในการหมายเหตุ

การขออายุใบสำคัญประจำตัวไว้ หากเดือนใดไม่มีคนต่างค้างขออายุใบสำคัญประจำตัว ก็ให้รายงานไปยังกองทะเบียนคนต่างค้างและภาษีอากรทราบด้วย

8. การขออายุใบสำคัญประจำตัว หากปรากฏว่าใบสำคัญประจำตัว รายใดปิดแสดมภ์อากรทะเบียนคนต่างค้างปลอม หรือเป็นแสดมภ์อากรทะเบียนคนต่างค้างที่ใช่แล้ว ให้นำทะเบียนคนต่างค้างทำการสอบสวนข้อเท็จจริง เสนอไปยังกองทะเบียนคนต่างค้างและภาษีอากร เพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

9. ใบสำคัญประจำตัวคนต่างค้างรายใดมีกรณีที่ต้องแนบติดเรื่องราวต่าง ๆ ให้นำทะเบียนคนต่างค้างออกหนังสือรับรองให้คนต่างค้างยึดถือไว้ว่า ใบสำคัญประจำตัวนั้นได้แนบติดเรื่องราวใด เมื่อวันเดือนปีใด โดยให้ปรากฏชื่อ ชื่อสกุล เลขทะเบียน วันเดือนปี และสถานที่ออก และวันเดือนปีสิ้นอายุใบสำคัญประจำตัวไว้ด้วย

เมื่อครบกำหนดวันที่จะขออายุ แต่ยังไม่สามารถคืนใบสำคัญประจำตัวให้คนต่างค้างผู้นั้นได้ ก็ให้นำทะเบียนคนต่างค้างมีหนังสือแจ้งไปยังคนต่างค้าง ให้มายื่นคำร้องขอต่ออายุโดยให้รับเงินค่าธรรมเนียมการต่ออายุไว้ก่อน และออกใบเสร็จให้ไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่คนต่างค้างขอต่ออายุใบสำคัญประจำตัวเกินกำหนด เนื่องจากใบสำคัญประจำตัวแนบติดไปกับเรื่องราวดังกล่าวข้างต้น ให้นำทะเบียนคนต่างค้างรับต่ออายุให้นับแต่วันสิ้นอายุครั้งสุดท้ายที่ปรากฏในใบสำคัญประจำตัวนั้น ๆ โดยมีองค์ความเป็นคดีเปรียบเทียบแต่อย่างใด

10. การขออายุใบสำคัญประจำตัวของคนต่างค้างซึ่งไม่ได้อยู่ในท้องที่ที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ในขณะที่ใบสำคัญประจำตัวหมดอายุ เนื่องจากพิพาทของศาล หรือตามคำสั่งของทางราชการให้ปฏิบัติดังนี้

ก) ในกรณีที่คนต่างค้างถูกกักกันตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งของทางราชการ ให้ส่งตัวไปกักกันยังท้องที่อื่น ให้นำทะเบียนคนต่างค้างท้องที่ที่

คนต่างคามผู้นั้นถูกกักกันอยู่ จักการรับสมุทไธสำคัญประจำตัวพร้อมด้วยเงินค่าธรรมเนียมส่งไปให้นายทะเบียนคนต่างคามท้องที่ภูมิลำเนาเดิมดำเนินการต่ออายุให้ และเมื่อดำเนินการต่ออายุให้แล้ว ให้รับส่งใบสำคัญประจำตัวคืนไปให้นายทะเบียนคนต่างคามท้องที่ที่คนต่างคามนั้นถูกกักกันอยู่โดยด่วน เพื่อมอบคืนให้แก่คนต่างคามนั้น ๆ ต่อไป

ข.) ในกรณีคนต่างคามถูกสั่งห้ามมิให้เข้าไปภายในเขตกำหนดตามคำพิพากษาของศาล หรือคำสั่งของทางราชการ และท้องที่ที่ศาลหรือทางราชการกำหนดเป็นท้องที่ที่คนต่างคามนั้น ๆ มีภูมิลำเนาอยู่ เมื่อคนต่างคามนำใบสำคัญประจำตัวไปต่ออายุที่ท้องที่อื่นท้องที่ใด ก็ให้นายทะเบียนคนต่างคามท้องที่นั้นรับสมุทไธสำคัญประจำตัว พร้อมด้วยเงินค่าธรรมเนียมส่งไปให้นายทะเบียนคนต่างคามท้องที่ภูมิลำเนาเดิมรับดำเนินการต่ออายุให้ แล้วให้ส่งสมุทไธสำคัญประจำตัวคืนไปให้นายทะเบียนคนต่างคามท้องที่ที่รับคำร้องไว้โดยด่วน เพื่อมอบคืนให้แก่คนต่างคามนั้น ๆ ต่อไป

คนต่างคามผู้ใดไม่ไปขอต่ออายุใบสำคัญประจำตัว กฎหมายบัญญัติว่า มีความผิดต้องระวางโทษปรับเป็นรายปี ปีละไม่เกิน 500 บาท ตลอดระยะเวลาที่ไม่ปฏิบัติดังกล่าวแล้ว และเศษของปีให้นับเป็น 1 ปี¹

ค. การออกใบสำคัญประจำตัวฉบับใหม่แทนฉบับเดิมที่ชำรุดในส่วนสำคัญหรือสูญหาย

ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างคามฯ กำหนดไว้ว่า ใบสำคัญประจำตัวผู้ใดชำรุดในส่วนสำคัญหรือสูญหาย ให้แจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ตนมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ทราบว่าจะชำรุดหรือสูญหาย เพื่อขอใบแทนใบสำคัญประจำตัวใหม่

¹ มาตรา 4 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างคาม (ฉบับที่ 2)

สำหรับรายละเอียดวิธีปฏิบัติ กรมตำรวจได้วางระเบียบไว้ ดังนี้¹

1. การออกใบสำคัญประจำตัวใหม่แทนฉบับเดิมที่ชำรุดในส่วนสำคัญ หรือ สูญหาย ให้คนต่างต่างยื่นคำร้องตามแบบ ท.ต.7² และให้นำทะเบียนคนต่างต่าง ขอรูปลายปัจจุบันของคนต่างต่างรวม 4 รูปไว้ด้วย เมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจสอบหลักฐาน ต้นเรื่องของคนต่างต่างผู้นั้น ปรากฏว่าถูกต้องแล้ว ก็ให้คัดข้อความจากต้นขั้วสำเนา ใบสำคัญประจำตัวของผู้นั้นลงในใบสำคัญประจำตัวใหม่ใช้เลขทะเบียนใบสำคัญประจำตัว เลขทะเบียนเดิม และให้นำทะเบียนคนต่างต่างทองที่ลงชื่อคาบต่อรูปถ่ายในใบสำคัญ ประจำตัว และให้หมายเหตุไว้ที่ปกด้านในด้วยหมึกสีแดงด้วยว่า "ใบสำคัญประจำตัว แทนฉบับเดิมที่ชำรุดหรือสูญหาย" พร้อมกับลงชื่อรับรองด้วย ส่วนเงินค่าธรรมเนียม ให้เรียกเก็บตามอัตราที่กำหนดไว้ โดยปิดแสตมป์อากรไว้ที่ข้างรูปถ่ายในหน้า 1 พร้อม ด้วยลงชื่อชี้ค้ำแสตมป์อากร และปรุแสตมป์อากรด้วย

ใบสำคัญประจำตัวที่ออกแทนนี้ ให้หมายเหตุด้วยว่าหมดอายุเมื่อวันเดือนปีใด และให้นำทะเบียนคนต่างต่างลงชื่อกำกับไว้ ในกรณีใบสำคัญประจำตัวของคนต่างต่าง ผู้นั้นยังไม่หมดอายุ ให้หมายเหตุในต้นขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวว่าออกใบแทนใบ สำคัญประจำตัวแทนฉบับเดิมที่ชำรุดหรือสูญหาย เก็บค่าธรรมเนียมแล้วเมื่อวันเดือนปีใด และให้ปิดรูปถ่ายในคำร้อง ท.ต.7 หนึ่งรูป ในใบสำคัญประจำตัวที่ออกแทนให้ใหม่ 1 รูป ในต้นขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวหรือในปลายขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวในกรณี ที่คนต่างต่างย้ายไปจากสถานที่ที่ออกใบสำคัญประจำตัวครั้งแรก 1 รูป ส่วนที่เหลืออีก 1 รูป ให้ส่งไปยังกองทะเบียนคนต่างต่างและภาษีอากร เพื่อปิดในปลายขั้วสำเนา ใบสำคัญประจำตัวให้ตรงกันต่อไป

¹กรมตำรวจ, ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี, 3: 786 - 787.

²ดูแบบคำร้องในภาคผนวก ข.

คนต่างค้าผู้ใดละเลยไม่ขอยุติโทษสำคัญประจำตัวที่ชำระหรือสูญหาย
กฎหมายบัญญัติว่ามีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท¹

ง. การแจ้งย้ายภูมิลำเนาและการเดินทางออกนอกเขตจังหวัด

ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้าฯ กำหนดไว้ว่า คนต่างค้าคนใด
ย้ายภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ ให้นำใบสำคัญประจำตัวไปแจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ที่มี
ภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เดิม เพื่อขอความลงไว้ในใบสำคัญประจำตัวของคนต่างค้า
ผู้นั้นก่อนที่จะย้ายไป และให้แจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ที่เข้าไปอยู่ภายใน 48 ชั่วโมง
นับแต่วันไปถึง แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินกว่า 30 วัน นับแต่วันแจ้งไป ในกรณีที่คนต่างค้า
ออกนอกเขตจังหวัดที่มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ไปชั่วคราวเกิน 7 วัน ต้องแจ้งต่อ
นายทะเบียนท้องที่ที่ตนเข้าไปอยู่ชั่วคราวภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่วันไปถึง การแจ้ง
ในกรณีนี้จะไปแจ้งด้วยตัวเอง หรือแจ้งเป็นหนังสือตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงก็ได้²

ในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการแจ้งย้ายภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ และการเดินทาง
ออกนอกเขตจังหวัดของคนต่างค้านั้น กรมตำรวจได้วางระเบียบไว้ดังนี้³

1. การแจ้งย้ายภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ของคนต่างค้าออกไปยังท้องที่อื่น
ให้คนต่างค้ายื่นคำร้องต่อนายทะเบียนคนต่างค้าท้องที่ ซึ่งได้แก่สารวัตรประจำสถานี
ตำรวจนครบาล หรือสถานีตำรวจภูธรอำเภอแล้ว⁴ เฉพาะในส่วนภูมิภาค กระทรวง
มหาดไทยยังได้แต่งตั้งให้หัวหน้ากิ่งสถานีตำรวจภูธรอำเภอ กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็น

¹มาตรา 6 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2495.

²มาตรา 3 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้า (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2497.
กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2497) ในภาคผนวก ก.

³กรมตำรวจ, ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี, 3: 787 - 789.

⁴ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2493 เรื่องแต่งตั้งนายทะเบียน

นายทะเบียนรับแจ้งการย้ายอีกด้วย¹ แต่เนื่องจากไม่มีกฎกระทรวงฉบับใดกำหนดแบบคำร้องในการแจ้งย้ายภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นการถาวรไว้โดยเฉพาะ กรมตำรวจจึงได้วางระเบียบไว้ว่า การแจ้งของคนต่างศาว่าต่อนายทะเบียนคนต่างศาว่า หากกรณีใดไม่มีกฎกระทรวงกำหนดแบบคำร้องไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้คนต่างศาว่ายื่นคำร้องสำหรับกรณีนั้นขึ้นเอง โดยระบุชื่อ ชื่อสกุล เลขที่ใบสำคัญประจำตัว วันเดือนปีและสถานที่ออกใบสำคัญประจำตัว บ้านที่อยู่ปัจจุบัน และความประสงค์ที่แจ้งต่อนายทะเบียนคนต่างศาว่านั้น ๆ² ในกรณีนี้ กรมตำรวจได้กำหนดตัวอย่างแบบคำร้องไว้ด้วย เรียกว่า "แบบ ท.ต. (ทั่วไป)"³ ดังนั้น ในการแจ้งย้ายภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ของคนต่างศาว่าไปยังท้องที่อื่นเป็นการถาวร คนต่างศาว่าจึงต้องยื่นคำร้องตามแบบ ท.ต. (ทั่วไป) พร้อมด้วยใบสำคัญประจำตัวของคนต่างศาว่าผู้นั้น ในหน้าซึ่งกำหนดไว้ และในต้นขั้วใบสำคัญประจำตัวและแจ้งให้กองทะเบียนคนต่างศาว่าและภาาีอาการหมายเหตุในปลายขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวให้ตรงกันต่อไป

เมื่อใดคำเป็นการตั้งกล่าวมาแล้ว ให้นายทะเบียนคนต่างศาว่าท้องที่เดิมคัดสำเนาจากต้นขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวของคนต่างศาว่าผู้นั้น ส่งไปยังนายทะเบียนท้องที่ ซึ่งคนต่างศาว่าจะเข้าไปมีภูมิลำเนาอยู่ใหม่ พร้อมด้วยเอกสารต้นเรื่องอื่น ๆ ภายใน 15 วันนับแต่วันที่รับแจ้ง

สำหรับคนต่างศาว่านั้น เมื่อใดแจ้งย้ายภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นการถาวรตามที่กล่าวมาแล้ว กระทรวงมหาดไทยยังได้วางระเบียบไว้ให้คนต่างศาว่าหรือผู้แจ้งย้ายนำใบสำคัญประจำตัวคนต่างศาว่าที่แจ้งย้ายแล้วไปแสดงเป็นหลักฐานขอแจ้งย้ายทะเบียนบ้าน

¹ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2497
เรื่องแต่งตั้งนายทะเบียน

²กรมตำรวจ, ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี, 3: 787.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 825. ดูแบบคำร้องในภาคผนวก ข.

ต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้ง ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรฯ ต่อไป¹

2. ในกรณีที่นายทะเบียนคนต่างคำทองที่ใหม่ได้รับเอกสารต้นเรื่องจากนายทะเบียนคนต่างคำทองที่เดิมแล้ว แต่คนต่างคำยังมีไคมาแจ้งย้ายเข้าภายในกำหนด ก็ให้ติดตามตัวคนต่างคำนั้น ๆ โดยติดต่อสอบถามไปยังนายทะเบียนท้องถิ่นสำหรับในท้องที่เป็นเขตเทศบาล หรือโดยให้เจ้าหน้าที่ออกไปติดตามตัวสำหรับเขตท้องที่อื่นนอกจากนั้น เพื่อให้คนต่างคำมาจัดการแจ้งย้ายเข้าตามระเบียบ หากปรากฏว่าคนต่างคำนั้นมีไคเดินทางเข้าไปอยู่ในท้องที่ใหม่ตามที่ได้รับแจ้ง ก็ให้นายทะเบียนคนต่างคำทองที่ใหม่ส่งเอกสารต้นเรื่องคืนไปยังนายทะเบียนคนต่างคำทองที่เดิมเพื่อส่งเจ้าหน้าที่ออกติดตามตัวคนต่างคำนั้น ๆ ต่อไป และให้นายทะเบียนคนต่างคำทองที่เดิมแจ้งไปให้กองทะเบียนคนต่างคำและภาษีอากรทราบ เพื่อพิจารณาคำเนิการต่อไปตามแต่กรณี

หากปรากฏต่อมาภายหลังว่าคนต่างคำนั้น ๆ ไปมีภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่อื่นนอกจากที่ไคแจ้งย้ายไว้ ก็ให้นายทะเบียนคนต่างคำทองที่ที่คนต่างคำผู้นั้นเข้าไปมีภูมิลำเนาอยู่ใหม่ แจ้งขอเอกสารต้นเรื่องของคนต่างคำนั้น ๆ ไปยังนายทะเบียนคนต่างคำทองที่เดิม แล้วแจ้งให้กองทะเบียนคนต่างคำและภาษีอากรทราบ เพื่อแก้หมายเหตุในปลายชั่วสำเนาใบสำคัญประจำตัวให้ตรงกัน

3. ในกรณีที่หัวหน้ากิ่งสถานีตำรวจภูธร หรือกำนันผู้ใหญ่บ้านได้รับแจ้งจากคนต่างคำย้ายภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ออกจากท้องที่ ได้รับจัดการส่งตัวคนต่างคำพร้อมด้วยสมุดใบสำคัญประจำตัวไปยังนายทะเบียนคนต่างคำทองที่ เมื่อนายทะเบียนคนต่างคำทองที่ได้รับแจ้งแล้ว ให้ดำเนินการทำนองเดียวกับที่ไคกล่าวมาแล้ว

¹หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท. 0313/ว.919 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2518 เรื่องการแก้อเอกสารและการแจ้งย้ายคนต่างคำ, ข้อ 5.

4. การแจ้งย้ายภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ออกไปนอกเขตจังหวัดชั่วคราวเกิน 7 วัน ให้คนต่างค้างยื่นคำร้องตามแบบที่กำหนดไว้ในท้ายกฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2497) ตอนนายทะเบียนคนต่างค้างค้ำท้องที่ เมื่อนายทะเบียนคนต่างค้างท้องที่ ได้รับแจ้งแล้วให้หมายเหตุลงไว้ในสมุดใบสำคัญประจำตัว และลงชื่อกำกับไว้ แล้วหมายเหตุในต้นชั่วคราวสำเนาใบสำคัญประจำตัวไว้ และแจ้งให้นายทะเบียนคนต่างค้างท้องที่ที่คนต่างค้างเดินทางเข้าไปอยู่ชั่วคราวทราบ

คนต่างค้างผู้ใดละเลยไม่แจ้งย้ายภูมิลำเนาและการเดินทางออกนอกเขตจังหวัด กฎหมายบัญญัติว่า มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท¹

จ. การเดินทางออกนอกราชอาณาจักรและการถูกเนรเทศ

ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้างฯ บัญญัติไว้ว่า ใบสำคัญประจำตัวของผู้ท่องเที่ยวออกนอกราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยการเนรเทศ หรือของผู้ที่ท่องเที่ยวกลับตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง หรือของผู้ออกไปนอกราชอาณาจักร เว้นแต่ออกไปชั่วคราวโดยได้รับอนุญาตให้กลับนั้น ให้เป็นอันเพิกถอน และให้คนต่างค้างนั้นส่งใบสำคัญประจำตัวคืนนายทะเบียน²

ในกรณีนี้ กรมตำรวจได้วางระเบียบปฏิบัติไว้ดังนี้³

1. คนต่างค้างผู้ใดเดินทางออกนอกราชอาณาจักรชั่วคราว และจะกลับเข้ามาอีก โดยได้รับอนุญาตให้กลับนั้น จะต้องยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนคนต่างค้าง

¹มาตรา 6 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้าง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2495

²มาตรา 18 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้าง พ.ศ.2493

³ระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการทะเบียนคนต่างค้าง (ฉบับที่ 5)

แต่เนื่องจากไม่มีกฎกระทรวงฉบับใดกำหนดแบบคำร้องในการเดินทางออกนอก
ราชอาณาจักรไว้โดยเฉพาะ จึงต้องใช้คำร้องแบบ ท.ต. (ทั่วไป)¹ เช่นเดียวกันกับ
การแจ้งย้ายภูมิลำเนาและการเดินทางออกนอกเขตจังหวัดเป็นการถาวร ดังที่ได้
กล่าวมาแล้ว เมื่อนายทะเบียนคนต่างศาตร์ได้รับแจ้งแล้ว ให้หมายเหตุการแจ้งออก
นอกราชอาณาจักรไว้ในใบสำคัญประจำตัวในช่องรายการย้ายที่อยู่ และหมายเหตุใน
ต้นชี้้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวไว้เป็นหลักฐาน แล้วแจ้งไปที่กองทะเบียนคนต่างศาตร์
และภาชีออกรทราบ เพื่อหมายเหตุในปลายชี้้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวให้ตรงกันด้วย

2. เมื่อมีคำสั่งให้เนรเทศคนต่างศาตร์ผู้ใด ให้แผนกเนรเทศ กองตำรวจ
สันติบาลหมายเหตุคำสั่งไว้ที่หน้า 1 ของใบสำคัญประจำตัว และคัดสำเนาใบสำคัญ
ประจำตัวนั้น ๆ ไว้ประกอบสำนวนเนรเทศแล้วแจ้งไปที่กองทะเบียนคนต่างศาตร์และ
ภาชีออกรทราบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มิคำสั่งเนรเทศ การแจ้งให้ปรากฏชื่อ
เลขทะเบียน วัน เดือน ปีและสถานที่ออกใบสำคัญประจำตัว และภูมิลำเนาครั้งสุดท้าย
เลขที่คำสั่งเนรเทศ วัน เดือน ปีที่ตั้ง ความผิดอันเป็นเหตุให้ถูกสั่งเนรเทศ และกำหนด
เวลาการเนรเทศของคนต่างศาตร์ผู้นั้นโดยละเอียด

เมื่อกองทะเบียนคนต่างศาตร์และภาชีออกรได้รับแจ้งจากแผนกเนรเทศ
กองตำรวจสันติบาลแล้วให้หมายเหตุในปลายชี้้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวคนต่างศาตร์นั้น
ไว้เป็นหลักฐาน แล้วแจ้งให้นายทะเบียนคนต่างศาตร์ท้องที่ที่คนต่างศาตร์นั้นมีภูมิลำเนาอยู่
หมายเหตุในต้นเรื่องคำร้องขอรับใบสำคัญประจำตัวและต้นชี้้วสำเนาใบสำคัญประจำตัว
ให้ตรงกันต่อไป

¹ กรมตำรวจ, ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี, 3: 789,
825. และดูคำร้องในภาคผนวก ข.

ในกรณีที่มีคำสั่งเพิกถอนการเนรเทศ ให้แผนกเนรเทศ กองบังคับการตำรวจสันติบาล จัดการหมายเหตุคำสั่งเพิกถอนดังกล่าวในใบสำคัญประจำตัว แล้วคืนให้คนต่างชาตินั้นรับไป หรือส่งไปยังนายทะเบียนคนต่างชาวห้องที่ที่คนต่างชาตินั้นมีภูมิลำเนาอยู่แล้วแต่กรณี แล้วแจ้งให้กองทะเบียนคนต่างชาวและภาชีอากรทราบ เพื่อหมายเหตุเพิกถอนการเนรเทศในปลายชั่วสำเนาใบสำคัญประจำตัวให้ตรงกันต่อไป

3. คนต่างชาวเนรเทศ ซึ่งแผนกเนรเทศ กองบังคับการตำรวจสันติบาล ได้ส่งตัวออกไปนอกราชอาณาจักรแล้ว ให้ส่งใบสำคัญประจำตัวของคนต่างชาตินั้นไปยังกองทะเบียนคนต่างชาวและภาชีอากรภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ส่งตัวออกไป

เมื่อกองทะเบียนคนต่างชาวและภาชีอากรได้รับใบสำคัญประจำตัวดังกล่าวแล้ว ให้ดำเนินการหมายเหตุวันเดือนปีที่คนต่างชาตินั้นถูกส่งออกไปนอกราชอาณาจักรเพิ่มเติมไว้ในปลายชั่วสำเนาใบสำคัญประจำตัว แล้วแจ้งนายทะเบียนคนต่างชาวห้องที่เกี่ยวข้องหมายเหตุกรณีดังกล่าวให้ตรงกัน พร้อมทั้งเก็บรักษาใบสำคัญประจำตัวของคนต่างชาตินั้นไว้เป็นหลักฐาน

4. ในกรณีที่คนต่างชาวถูกเนรเทศได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในเขตจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งในราชอาณาจักร และแผนกเนรเทศ กองบังคับการตำรวจสันติบาล ได้ส่งใบสำคัญประจำตัวของคนต่างชาตินั้นไปยังผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดแล้ว ให้นายทะเบียนคนต่างชาวซึ่งคนต่างชาวผู้นั้นถูกเนรเทศอยู่ในเขตท้องที่ติดต่อกับใบสำคัญประจำตัวจากผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด เพื่อตรวจว่าใบสำคัญประจำตัวนั้น หมดอายุแล้วหรือยัง ถ้าหมดอายุแล้วก็ให้จัดการให้คนต่างชาตินั้นยื่นคำร้องขอต่ออายุพร้อมกับชำระเงินค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดไว้ และให้นายทะเบียนคนต่างชาวขอเอกสารต้นเรื่องไปยังนายทะเบียนคนต่างชาวห้องที่เดิมมาประกอบ แล้วแจ้งให้กองทะเบียนคนต่างชาวและภาชีอากรทราบเพื่อหมายเหตุการได้รับผ่อนผันและการต่ออายุในปลายชั่วสำเนาใบสำคัญประจำตัวให้ตรงกันด้วย

คนต่างค้าผู้ใดละเลยไม่แจ้งการเดินทางออกนอกราชอาณาจักรต่อ
นายทะเบียนคนต่างค้าท้องที่ที่ตนมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ กฎหมายบัญญัติว่ามีความผิด
ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท¹

ฉ. การตายของคนต่างค้า

ในกรณีที่คนต่างค้าตาย ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้าว่า
บัญญัติไว้ว่าให้เจ้าบ้านแห่งบ้านที่คนต่างค้านั้นตายแจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ที่คนต่างค้า
นั้นตายภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาตาย² เจ้าบ้านนั้นหมายความถึงบุคคลซึ่ง
ครอบครองบ้านในฐานะเจ้าของ ผู้เช่า หรือในฐานะอื่นใดก็ตาม ในกรณีที่เจ้าบ้าน
ไม่อยู่ควบคุมบ้านเอง แต่ได้มอบหมายให้บุคคลใดควบคุมอยู่ในระหว่างที่ควบคุมอยู่นั้น
ให้ถือว่าผู้ควบคุมผู้นั้นเป็นเจ้าบ้าน³ ใบสำคัญประจำตัวของคนต่างค้าที่ตาย ให้
ผู้ครอบครองหรือผู้พบส่งคืนนายทะเบียน⁴

การตายของคนต่างค้านั้น กรมตำรวจไต่ถามระเบียบปฏิบัติไว้ดังนี้⁵

1. เนื่องจากไม่มีกฎกระทรวงฉบับใดกำหนดแบบคำร้องในการแจ้งตาย
ของคนต่างค้าไว้โดยเฉพาะ ดังนั้นจึงต้องใช้คำร้องแบบ ท.ต.(ทั่วไป)⁶ เช่นเดียวกัน
กับการแจ้งย้ายภูมิลำเนาและการเดินทางออกนอกเขตจังหวัดเป็นการถาวร หรือ
การเดินทางออกนอกราชอาณาจักร และการถูกเนรเทศโดยเจ้าบ้านยื่นคำร้องแบบ
ท.ต.(ทั่วไป) แจ้งต่อนายทะเบียนคนต่างค้าท้องที่ ซึ่งได้แก่สารวัตรประจำสถานี

¹ มาตรา 6 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2495.

² มาตรา 3 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้า (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2497.

³ มาตรา 4 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้า พ.ศ.2493.

⁴ มาตรา 18 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค้า พ.ศ.2493.

⁵ กรมตำรวจ, ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี, 3: 790 - 791.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 779, 825. และดูแบบคำร้องในภาคผนวก ข.

ตำรวจนครบาล หรือสถานีตำรวจภูธรอำเภอแล้ว¹ เมื่อนายทะเบียนคนต่างค้ำทองที่ได้รับแจ้งดังกล่าวแล้ว จะชี้คร่อมควยหมึกแดงในใบสำคัญประจำตัวหน้า 1 ในคำร้องท.ต.1 และในชั้นชั่วคราวใบสำคัญประจำตัว พร้อมทั้งหมายเหตุวันเดือนปีที่ตายไว้ด้วยแล้วแจ้งให้กองทะเบียนคนต่างค้ำและภาชีอากรทราบ พร้อมทั้งส่งใบสำคัญประจำตัวของคนต่างค้ำผู้ตายภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับใบสำคัญประจำตัวนั้นเพื่อทำลายต่อไป

2. ถ้าปรากฏว่าคนต่างค้ำตายภายนอกบ้าน และผู้ชันสูตรพลิกศพ ตรวจพบใบสำคัญประจำตัวของคนต่างค้ำผู้ตาย ก็ให้ส่งไปยังนายทะเบียนคนต่างค้ำทองที่ผู้ตายมีภูมิลำเนาอยู่ และให้นายทะเบียนคนต่างค้ำทองที่ดำเนินการตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว

3. ในกรณีที่หัวหน้ากิ่งสถานีตำรวจภูธรอำเภอ หรือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รับแจ้งการตายของคนต่างค้ำ² ให้ดำเนินการส่งใบสำคัญประจำตัวของผู้ตายไปยังนายทะเบียนคนต่างค้ำทองที่ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง และให้นายทะเบียนคนต่างค้ำทองที่ดำเนินการตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว

4. ในกรณีที่ใบสำคัญประจำตัวของผู้ตายไม่มีต้นชั่วคราวใบสำคัญประจำตัวอยู่ ทางนายทะเบียนคนต่างค้ำทองที่ที่ได้รับแจ้งการตาย ให้นายทะเบียนคนต่างค้ำทองที่ที่ได้รับแจ้งการตายแจ้งไปยังกองทะเบียนคนต่างค้ำและภาชีอากรทราบ เพื่อแจ้งไปยังนายทะเบียนคนต่างค้ำทองที่มีต้นชั่วคราวใบสำคัญประจำตัวต่อไป

¹ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2493
เรื่องแต่งตั้งนายทะเบียน

²ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2493
เรื่องแต่งตั้งนายทะเบียน

5. เมื่อนายทะเบียนคนต่างศาว่าห้องที่ได้รับแจ้งการตาย และได้รับใบสำคัญประจำตัวคนต่างศาว่าผู้ตายแล้ว ให้นายทะเบียนคนต่างศาว่าห้องที่ออกใบรับแจ้งการตาย¹ ให้แก่ผู้ส่งมอบใบสำคัญประจำตัวไว้เป็นหลักฐาน

6. การทำลายใบสำคัญประจำตัวของคนต่างศาว่าที่ตายนั้น กองทะเบียนคนต่างศาว่าและภาชีอากรจะดำเนินการใดโดยได้รับอนุมัติจากกรมตำรวจ

ผู้ใดละเลยไม่แจ้งการตายของคนต่างศาว่า กฎหมายบัญญัติว่ามีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท²

ข. การเปลี่ยนแปลงสัญชาติ อาชีพ ชื่อตัว ชื่อสกุล หรือรายการต่าง ๆ ในใบสำคัญประจำตัว

ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างศาว่าฯ บัญญัติไว้ว่า ผู้มีใบสำคัญประจำตัว ถ้าได้มีการเปลี่ยนแปลงสัญชาติ หรือเปลี่ยนอาชีพ ชื่อตัว ชื่อรอง หรือชื่อสกุล ให้แจ้งย้ายต่อนายทะเบียนคนต่างศาว่าห้องที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ภายใน 7 วัน นับแต่วันเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้นแล้วแต่กรณี³

สำหรับรายละเอียดวิธีปฏิบัตินั้น กรมตำรวจได้วางระเบียบปฏิบัติไว้ดังนี้⁴

1. ในการเปลี่ยนแปลงสัญชาติของคนต่างศาว่าเป็นไทยโดยการคืนสัญชาติหรือแปลงสัญชาติ เมื่อนายทะเบียนคนต่างศาว่าห้องที่ได้รับคำร้องตามแบบ

¹กรมตำรวจ, ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี, 3: 824.
คู่มือใบรับแจ้งการตายในภาคผนวก ข.

²มาตรา 6 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างศาว่า (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2495.

³มาตรา 14 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างศาว่า พ.ศ.2493.

⁴ระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการทะเบียนคนต่างศาว่า (ฉบับที่ 5)
พ.ศ.2513: ลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2513.

ท.ค.5 พร้อมด้วยใบสำคัญประจำตัวและหลักฐานในการเปลี่ยนสัญชาติแล้ว ให้นายทะเบียนคนต่างด้าวส่งใบสำคัญประจำตัวไปยังกองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากรภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่คนต่างด้าวได้ส่งใบสำคัญประจำตัวคืน โดยให้นายทะเบียนคนต่างด้าวหมายเหตุการเปลี่ยนสัญชาติหรือการคืนสัญชาติไว้ที่หน้า 1 ของใบสำคัญประจำตัว และต้นขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัว ตลอดจนต้นเรื่องคำร้องขอรับใบสำคัญประจำตัวนั้นด้วย

เมื่อกองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากรได้รับใบสำคัญประจำตัวจากนายทะเบียนคนต่างด้าวแล้ว ให้หมายเหตุการคืนสัญชาติหรือแปลงสัญชาติเป็นไทยแล้วแต่กรณี ไว้ในปลายขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวเพื่อให้ตรงกัน และให้เก็บรักษาใบสำคัญประจำตัวนั้นไว้เพื่อเป็นหลักฐาน

การเปลี่ยนแปลงสัญชาติของคนต่างด้าวเป็นอีกสัญชาติหนึ่ง หรือการเปลี่ยนแปลงสัญชาติของคนต่างด้าวซึ่งแต่เดิมเป็นสัญชาติของประเทศอารักขา ต่อมาประเทศในอารักขาแต่ละประเทศได้รับเอกสาร ทางก็มีสัญชาติของประเทศตนแล้ว เมื่อคนต่างด้าวยื่นคำร้องตามแบบ ท.ค.5 ต่อนายทะเบียนคนต่างด้าว พร้อมกับนำหลักฐานและสมุดใบสำคัญประจำตัวมาให้ นายทะเบียนคนต่างด้าวสอบสวน ให้นายทะเบียนคนต่างด้าวสอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงโดยละเอียด แล้วเสนอจำนวนพร้อมด้วยหลักฐานไปยังกองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากรเพื่อพิจารณาดังการต่อไป

ในกรณีที่คนต่างด้าวยื่นคำร้องขอเปลี่ยนแปลงสัญชาติต่อกองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร ให้กองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากรดำเนินการสอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงโดยละเอียด พิจารณาสั่งการตามควรแก่กรณี และให้หมายเหตุในปลายขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวของผู้นั้นไว้เป็นหลักฐาน แล้วแจ้งให้นายทะเบียนคนต่างด้าวท้องที่ที่คนต่างด้าวมีภูมิลำเนาอยู่แก้ไขในใบสำคัญประจำตัวพร้อมกับหมายเหตุในต้นขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวและต้นเรื่องขอรับใบสำคัญประจำตัวให้ตรงกัน

2. การเปลี่ยนแปลงอาชีพของคนต่างค้ำว เมื่อนายทะเบียนคนต่างค้ำว ท้องที่ที่ได้รับแจ้งจากคนต่างค้ำวตามคำร้องตามแบบ ท.ศ.4 แล้ว ให้หมายเหตุใน ใบสำคัญประจำตัวและในต้นขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัว แล้วแจ้งให้กองทะเบียน คนต่างค้ำวและภาชีอาการทราบ เพื่อหมายเหตุในปลายขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัว ให้ตรงกัน

3. การเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล หรือรายการต่าง ๆ ใน ใบสำคัญประจำตัว นอกจากการเปลี่ยนสัญชาติ เมื่อคนต่างค้ำวยื่นคำร้อง (แบบ ท.ศ.4 หรือแบบ ท.ศ.ทั่วไปแล้วแต่กรณี) ต่อนายทะเบียนคนต่างค้ำว พร้อมกับนำ หลักฐานและสมุดใบสำคัญประจำตัวมาแสดง ให้นายทะเบียนคนต่างค้ำวตรวจสอบ หลักฐานและสอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงโดยละเอียด แล้วเสนอสำนวนการสอบสวน พร้อมด้วยหลักฐานไปยังกองทะเบียนคนต่างค้ำวและภาชีอาการ เพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

ในกรณีที่คนต่างค้ำวยื่นคำร้องต่อกองทะเบียนคนต่างค้ำวและภาชีอาการ ให้ดำเนินการสอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงและหลักฐานโดยละเอียด พิจารณาสั่งการต่อไป ตามควรแก่กรณี และให้หมายเหตุไว้ในปลายขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวของผู้นั้น ไว้เป็นหลักฐาน แล้วแจ้งให้นายทะเบียนคนต่างค้ำวท้องที่ที่คนต่างค้ำวมีภูมิลำเนาอยู่ แก่ไขในใบสำคัญประจำตัว พร้อมกับหมายเหตุในต้นขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัว และต้นเรื่องคำร้องขอรับใบสำคัญประจำตัวให้ตรงกัน

ข. การเปลี่ยนรูปถ่ายใหม่

เนื่องจากกฎกระทรวง (พ.ศ.2493) ข้อ 3. กำหนดไว้ว่า รูปถ่าย ที่ติดในใบสำคัญประจำตัวคนต่างค้ำวนั้น ต้องเปลี่ยนใหม่ทุกระยะ 5 ปี นับแต่วันออก ใบสำคัญประจำตัวใหญ่นั้น การส่งรูปมาเปลี่ยนใหม่นี้ ให้ส่งมอบรูปถ่ายใหม่รวม 3 รูป พร้อมด้วยใบสำคัญประจำตัวต่อนายทะเบียนคนต่างค้ำวท้องที่ที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่

ตามแบบ ท.ต.6 ท้ายกฎกระทรวง¹

ในการนี้ กรมตำรวจได้วางระเบียบปฏิบัติไว้ดังนี้²

1. ให้นำทะเบียนคนต่างด้าวขอรูปร่างปัจจุบันของคนต่างด้าวผู้นั้น รวม 5 รูป และให้นำรูปร่างดังกล่าวนั้นปิดในใบสำคัญประจำตัวในช่องปิดรูปร่าง ครั้งที่หนึ่ง สอง สาม สี่ ตามลำดับ 1 รูป ปิดในชั้นชั่วคราวใบสำคัญประจำตัว 1 รูป ปิดในใบคำร้องขอรับใบสำคัญประจำตัว (ท.ต.1 หรือ ท.ต.3 แล้วแต่กรณี) 1 รูป ปิดในคำร้องขอเปลี่ยนรูปร่างใหม่ (ท.ต.6) 1 รูป ส่วนอีก 1 รูปส่งไปยังกองทะเบียนคนต่างด้าวและภาณีอากร เพื่อปิดในปลายชั่วคราวใบสำคัญประจำตัวให้ตรงกัน

2. เมื่อคนต่างด้าวนำใบสำคัญประจำตัวไปต่ออายุ ให้นำทะเบียนคนต่างด้าวตรวจดูว่าใบสำคัญประจำตัวนั้นครบกำหนดระยะเวลา 5 ปี และได้มีการเปลี่ยนรูปร่างแล้วหรือยัง หากปรากฏว่ายังไม่ได้เปลี่ยนรูปร่างใหม่ ก็ให้นำทะเบียนคนต่างด้าวดำเนินการตามที่กล่าวไว้ข้างต้นต่อไป

๗. การเปลี่ยนใบสำคัญประจำตัวจากเล่มเก่าเป็นเล่มใหม่

กรมตำรวจได้วางระเบียบปฏิบัติในการเปลี่ยนใบสำคัญประจำตัวจากเล่มเก่าเป็นเล่มใหม่ไว้ดังนี้³

1. การเปลี่ยนใบสำคัญประจำตัวจากเล่มเก่าเป็นเล่มใหม่ ให้นำทะเบียนคนต่างด้าวตรวจสอบหลักฐานต้นเรื่องก่อน หากปรากฏว่าเป็นที่ถูกต้อง ก็ให้จัดการคัดข้อความที่ปรากฏในใบสำคัญประจำตัวเล่มเก่าลงในใบสำคัญประจำตัวเล่มใหม่ โดย

¹กฎกระทรวง (พ.ศ.2493) ในภาคผนวก ก. และคู่มือคำร้องในภาคผนวก ข.

²กรมตำรวจ, ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี, 3: 802.

³กรมตำรวจ, ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี, 3: 802 - 804.

ใช้เลขทะเบียนใบสำคัญประจำตัวหมายเลขทะเบียนเดิม และถ้ารายการใดในใบสำคัญประจำตัวมีการเปลี่ยนแปลง ก็ให้กรอกไปตามที่เป็นอยู่ในขณะที่เปลี่ยนใบสำคัญประจำตัวนั้น โดยให้คนต่างค้ำนำหลักฐานมาแสดงประกอบด้วย

การเปลี่ยนแปลงรายการดังกล่าวในวรรคแรก ให้หมายเหตุในต้นขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวและคำร้องขอรับใบสำคัญประจำตัว (ท.ต.1 หรือ ท.ต.3 แล้วแต่กรณี) ให้ตรงกัน โดยให้นายทะเบียนคนต่างค้ำลงชื่อรับรองไว้เป็นหลักฐาน และลงวันเดือนปีที่แก้ไขด้วย ให้แจ้งไปที่กองทะเบียนคนต่างค้ำและภาษีอากรทราบ เพื่อแก้ไขในปลายขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวให้ตรงกัน

2. การเปลี่ยนแปลงใบสำคัญประจำตัวจากเล่มเก่าเป็นเล่มใหม่ ให้นายทะเบียนคนต่างค้ำขอรูปถ่ายปัจจุบันของคนต่างค้ำรวม 5 รูป และให้จัดการปิดรูปถ่ายในคำร้องขอรับใบสำคัญประจำตัว (ท.ต.1 หรือ ท.ต.3 แล้วแต่กรณี) 1 รูป ปิดในใบสำคัญประจำตัวเล่มใหม่ 1 รูป ปิดในต้นขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัว หรือสำเนาจากต้นขั้วใบสำคัญประจำตัว ในกรณีที่คนต่างค้ำย้ายที่อยู่ไปจากท้องที่ที่ออกใบสำคัญประจำตัวครั้งแรก 1 รูป ส่วนอีก 1 รูป ส่งไปที่กองทะเบียนคนต่างค้ำและภาษีอากร เพื่อปิดในปลายขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวให้ตรงกัน

3. หากปรากฏว่าใบสำคัญประจำตัวเล่มเก่าขาดต่ออายุก็ให้นายทะเบียนคนต่างค้ำจัดการต่ออายุใบสำคัญประจำตัวเล่มใหม่ตามที่กล่าวมาแล้วด้วย

4. ใบสำคัญประจำตัวเล่มใหม่ให้ออกให้แก่คนต่างค้ำดังกล่าวข้างต้น ให้แจ้งเจ้าหน้าที่จดหมายเลขประจำสมุดค้ำหมึกสีแดงไว้ที่ค้ำบนใบคำร้องขอรับใบสำคัญประจำตัว (ท.ต.1 หรือ ท.ต.3 แล้วแต่กรณี) และของต้นขั้วสำเนาใบสำคัญประจำตัวด้วย เพื่อเป็นหลักฐานในการตรวจสอบต่อไป

5. ในกรณีที่นายทะเบียนคนต่างค้ำจัดการเปลี่ยนใบสำคัญประจำตัวเล่มใหม่ให้แก่คนต่างค้ำไม่ทันวันที่ขอเปลี่ยนนั้น ให้นายทะเบียนคนต่างค้ำปฏิบัติทำนองเดียวกับเรื่องการต่ออายุใบสำคัญประจำตัวให้แก่คนต่างค้ำไม่ทันโดยอนุโลม

6. เมื่อนายทะเบียนคนต่างค่าวได้จัดการเปลี่ยนใบสำคัญประจำตัว เล่มใหม่ให้คนต่างค่าวรับไปแล้ว ให้ส่งใบสำคัญประจำตัวเล่มเก่าและรูปถ่าย พร้อมทั้งแจ้งชื่อ ชื่อสกุล หมายเลขทะเบียน สถานที่ออก และที่อยู่ปัจจุบันของคนต่างค่าวนั้นไปยังกองทะเบียนคนต่างค่าวและภาษีอากรภายใน 7 วัน นับแต่วันที่เปลี่ยน โดยใช้แบบรายการแจ้งการเปลี่ยนใบสำคัญประจำตัวคนต่างค่าวใหม่

รูปถ่ายที่ส่งไปให้กองทะเบียนคนต่างค่าวและภาษีอากรนั้น ให้นายทะเบียนคนต่างค่าวจดหมายเลขทะเบียนใบสำคัญประจำตัว ชื่อ และชื่อสกุลของคนต่างค่าวไว้ที่หลังรูปนั้นด้วย

7. เมื่อกองทะเบียนคนต่างค่าวและภาษีอากรได้รับใบสำคัญประจำตัว เล่มเก่าจากนายทะเบียนคนต่างค่าวท้องถิ่นแล้ว ให้พิจารณาเสนอกรมตำรวจเพื่อขออนุมัติทำลาย

การทำลาย ให้กองทะเบียนคนต่างค่าวและภาษีอากรแต่งตั้งนายตำรวจสัญญาบัตร 3 นายเป็นกรรมการ และให้กรรมการตรวจดูแสดงมีอากรทะเบียนคนต่างค่าวที่ปักอยู่ในใบสำคัญประจำตัวเล่มเก่าด้วย วิธีการทำลายให้ใช้วิธีเผาไฟให้ไหม้จนหมด และให้คณะกรรมการเป็นผู้ลงมือเผาด้วยตนเอง

ญ. การเก็บเงินค่าธรรมเนียมคนต่างค่าว

เนื่องจากพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค่าว บัญญัติไว้ว่า ในการออกใบสำคัญประจำตัว หรือการต่ออายุใบสำคัญประจำตัว ให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมตามอัตราซึ่งกำหนดในกฎกระทรวง แต่ไม่เกินปีละ 400 บาท และในการออกใบแทนใบสำคัญประจำตัว ในกรณีที่ชำรุดหรือสูญหาย ให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมตามอัตราซึ่งกำหนดในกฎกระทรวง แต่ไม่เกินปีละ 200 บาท¹

¹ มาตรา 3 พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างค่าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2495.

อัตราค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒๒๖ ๒๒๗ และ ๒๒๘ ลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๒๓ มีดังนี้

1. ค่าธรรมเนียมในการออกใบสำคัญประจำตัว หรือต่ออายุใบสำคัญประจำตัวซึ่งขาดอายุ 400 บาท
2. ค่าธรรมเนียมในการต่ออายุใบสำคัญประจำตัวสำหรับปีต่อ ๆ ไป มีดังนี้
 - ก.) ใบสำคัญประจำตัว ชนิดที่ 1 มีกำหนดอายุ 1 ปี 200 บาท
 - ข.) ใบสำคัญประจำตัว ชนิดที่ 2 มีกำหนดอายุ 5 ปี 800 บาท
3. ค่าธรรมเนียมในการออกใบสำคัญประจำตัวใหม่ ในกรณีที่ชำรุด หรือสูญหาย 100 บาท

เมื่อผู้ร้องขอรับใบสำคัญประจำตัว หรือต่ออายุใบสำคัญประจำตัว เสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เจ้าหน้าที่จะปิดแสตมป์อากรทะเบียนคนต่างด้าวในใบสำคัญประจำตัวในหน้าซึ่งกำหนดไว้ และนายทะเบียนคนต่างด้าวจะประทับแสตมป์อากรพร้อมด้วยลงวันเดือนปีในเวลานั้น

ในกรณีที่เก็บค่าธรรมเนียมในการต่ออายุใบสำคัญประจำตัวย้อนหลังนั้น เป็นหน้าที่ของนายทะเบียนคนต่างด้าวต้องพิจารณาว่า ใบสำคัญประจำตัวของคนต่างด้าวครบกำหนดในปีใด และต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับใด ทั้งนี้เพราะกฎกระทรวงแต่ละฉบับที่ได้ถูกยกเลิกไปแล้วนั้นกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมไว้ไม่เท่ากัน กล่าวคือ

¹กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2498) คุในภาคผนวก ก.

1. กฎกระทรวง ออกตามความในพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2481 ลงวันที่ 4 เมษายน 2482 ใช้นับตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม 2489 ให้เรียกเก็บปีละ 4 บาท
2. ตามกฎกระทรวง ฉบับลงวันที่ 3 ธันวาคม 2489 ใช้นับตั้งตั้งแต่วันที่ 29 พฤษภาคม 2493 ให้เรียกเก็บปีละ 8 บาท
3. ตามกฎกระทรวง ฉบับลงวันที่ 30 พฤษภาคม 2493 ใช้นับตั้งตั้งแต่วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2495 ให้เรียกเก็บปีละ 20 บาท
4. กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2495) ออกตามความในพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493 ใช้นับตั้งตั้งแต่วันที่ 11 มกราคม 2499 ให้เรียกเก็บปีละ 400 บาท
5. กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2498) ออกตามความในพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ.2493 ใช้นับตั้งตั้งแต่วันที่ 12 มกราคม 2499 เป็นต้นมา ให้เรียกเก็บปีละ 200 บาท

ในการเก็บเงินค่าธรรมเนียมคนต่างด้าวนี้ กรมตำรวจได้วางระเบียบปฏิบัติไว้ว่า ให้เป็นหน้าที่ของนายทะเบียนคนต่างด้าวเป็นผู้รับเงินด้วยตนเอง แต่ นายทะเบียนคนต่างด้าวจะมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ในบังคับบัญชาคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รับเงินค่าธรรมเนียมดังกล่าวแทนตนก็ได้ เฉพาะในเวลาที่ยานทะเบียนคนต่างด้าวผู้นั้นไม่ได้อยู่ ณ ที่ทำการเท่านั้น ในกรณีนี้ นายทะเบียนคนต่างด้าวและเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายนั้นต้องรับผิดชอบในเงินค่าธรรมเนียมดังกล่าวร่วมกัน เมื่อได้รับเงินค่าธรรมเนียมแล้วจะออกไปเสร็จรับเงินไว้เป็นหลักฐาน ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการออกไปสำคัญประจำตัว หรือต่ออายุใบสำคัญประจำตัว หรือออกไปแทนใบสำคัญประจำตัวที่ชำรุดหรือสูญหายได้ทัน เจ้าหน้าที่จะสลักหลังใบเสร็จรับเงินนั้นให้มารับใบสำคัญประจำตัวภายในระยะเวลาตามที่ระเบียบกำหนดไว้ในแต่ละกรณี¹

¹ กรมตำรวจ, ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี, 3: 807.

ฏ. การปฏิบัติเมื่อคนต่างดาวกระทำผิดกฎหมาย

กรมตำรวจได้วางระเบียบการปฏิบัติเมื่อคนต่างดาวกระทำผิดกฎหมาย ว่าด้วยการทะเบียนคนต่างดาว ดังนี้

1. เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมคนต่างดาวในเรื่องไม่ชอบรับใบสำคัญประจำตัวภายในกำหนดเวลาได้ นายทะเบียนคนต่างดาวจะต้องตรวจสอบหลักฐานการเข้าเมืองของคนต่างดาวถูกต้องหรือไม่ ถ้าคนต่างดาวมีหลักฐานการเข้าเมืองถูกต้อง ก็ส่งตัวให้พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบปรับฐานไม่ชอบรับใบสำคัญประจำตัวภายในกำหนด แล้วให้คนต่างดาวยื่นคำร้องตามแบบ ท.ต.1 หรือ ท.ต.3 แล้วแต่กรณี และดำเนินการออกใบสำคัญประจำตัวให้ต่อไป ถ้าคนต่างดาวนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่นอื่น เมื่อพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบปรับแล้ว ให้แจ้งแก่คนต่างดาวไปยื่นคำร้องขอรับใบสำคัญประจำตัวก่อนนายทะเบียนคนต่างดาวท้องที่ที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่โดยเร็ว และให้มีหนังสือแจ้งไปยังนายทะเบียนคนต่างดาวท้องที่นั้น ๆ พร้อมทั้งส่งหลักฐานการเข้าเมืองไปด้วย เพื่อให้นายทะเบียนคนต่างดาวท้องที่ออกใบสำคัญประจำตัวให้ต่อไป ส่วนในกรณีที่คนต่างดาวไม่มีหลักฐานการเข้าเมือง ก็ส่งตัวให้เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองดำเนินการสอบสวนหลบหนีการเข้าเมืองต่อไป

2. เมื่อคนต่างดาวถูกจับกุมในเรื่องไม่ชอบต่ออายุใบสำคัญประจำตัวให้นายทะเบียนคนต่างดาวท้องที่ส่งตัวให้พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบปรับก่อน แล้วให้คนต่างดาวยื่นคำร้องตามแบบ ท.ต.8 ขอต่ออายุให้ถูกต้อง

ถ้าคนต่างดาวมีภูมิลำเนาอยู่ต่างท้องที่ เมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการเปรียบเทียบปรับเรียบร้อยแล้ว ให้นายทะเบียนคนต่างดาวท้องที่ที่คนต่างดาวถูกจับกุมเรียกใบสำคัญประจำตัวพร้อมด้วยเงินค่าธรรมเนียมส่งไปให้นายทะเบียนคนต่างดาวท้องที่ที่คนต่างดาวมีภูมิลำเนาอยู่ดำเนินการต่ออายุให้ โดยออกหนังสือรับรองให้แก่คนต่างดาวนั้นไว้เป็นหลักฐานในการไปขอรับใบสำคัญประจำตัวคืน

ในกรณีที่คนต่างด้าวไม่มีเงินเสี้ยค่าธรรมเนียม ให้นายทะเบียนคนต่างด้าวส่งตัวคนต่างด้าวนั้นให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีเปรียบเทียบปรับ แล้วให้ทำสำนวนขอเนรเทศตามกฎหมายว่าด้วยการเนรเทศต่อไป

สรุป

การทะเบียนคนต่างด้าว หมายถึง วิธีการดำเนินงานของรัฐบาลในการรวบรวมหลักฐานข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้เป็นคนเข้าเมืองตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และมีถิ่นที่อยู่ประจำในประเทศไทยเป็นรายบุคคลอย่างมีระบบ แล้วออกหนังสือสำคัญประจำตัวให้คนต่างด้าวถือไว้เป็นหลักฐานแสดงสถานภาพของตนเองในสังคม และเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการนี้จากคนต่างด้าวเพื่อเป็นรายได้ของรัฐ

คนต่างด้าวซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าวนั้น ได้แก่ คนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ และเป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เป็นคนเข้าเมืองเพื่อมีถิ่นที่อยู่ประจำในประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองแล้วเท่านั้น

การจัดทำทะเบียนคนต่างด้าว นับได้ว่าเป็นวิธีการควบคุมคนต่างด้าวที่สำคัญประการหนึ่ง เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับคนต่างด้าวที่มีถิ่นที่อยู่ประจำในประเทศไทยเป็นรายบุคคล และเพื่อจะได้ทราบถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับคนต่างด้าวเหล่านั้นเป็นส่วนรวม และเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนดำเนินงานต่าง ๆ ต่อไป เป็นต้น

ประเทศไทยได้เริ่มมีการจัดทำทะเบียนคนต่างด้าว เมื่อ พ.ศ. 2480 โดยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2479 เป็นกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าวฉบับแรกของประเทศไทย การจัดทำทะเบียน

คนต่างด้าวในระยะแรกเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2493 ได้มีการโอนงานทะเบียนคนต่างด้าว ในส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายอำเภอแต่เดิมมาให้ฝ่ายตำรวจ ดำเนินการทั้งหมดแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยกรมตำรวจได้มอบหมายให้สถานีตำรวจ ต่าง ๆ ทั่วประเทศที่อยู่ในท้องที่เดียวกันกับอำเภอเป็นหน่วยที่รับโอนงานดังกล่าว และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2493 ยกเลิก พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าวฉบับต่าง ๆ ที่มีมาแต่เดิมเสียทั้งหมด และใช้ ความที่บัญญัติขึ้นใหม่แทน พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2493 ได้มี การแก้ไขปรับปรุงอีก 3 ครั้งในเวลาต่อมาซึ่งใช้บังคับมาจนตราขันธ์เท่าทุกวันนี้

ส่วนราชการของกรมตำรวจที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทะเบียนคนต่างด้าวนั้น ได้แก่สถานีตำรวจต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งปฏิบัติงานในส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่และความ รับผิดชอบของนายทะเบียนคนต่างด้าวท้องที่ และกองทะเบียนคนต่างด้าวและภาชีอากร ซึ่งปฏิบัติงานในส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของนายทะเบียนคนต่างด้าว ทั่วราชอาณาจักร

ลักษณะงานทะเบียนคนต่างด้าวที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ การออกใบสำคัญประจำตัว การต่ออายุใบสำคัญประจำตัว การออกใบสำคัญ ประจำตัวฉบับใหม่แทนฉบับเดิมที่ชำรุดในส่วนสำคัญหรือสูญหาย การรับแจ้งย้ายภูมิลำเนา และการเดินทางออกนอกเขตจังหวัด การรับแจ้งการเดินทางออกนอกราชอาณาจักรและ การถูกเนรเทศ การรับแจ้งการตายขอขคนต่างด้าว การรับแจ้งการเปลี่ยนแปลงรายการ ต่าง ๆ ในใบสำคัญประจำตัว การรับแจ้งการเปลี่ยนรูปถ่ายใหม่ การเปลี่ยนใบสำคัญ ประจำตัวจากเล่มเก่าเป็นเล่มใหม่ การเก็บเงินค่าธรรมเนียมคนต่างด้าว การปฏิบัติ เมื่อคนต่างด้าวกระทำผิดกฎหมาย การเก็บเอกสารเกี่ยวกับการทะเบียนคนต่างด้าว การพิจารณาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการทะเบียนคนต่างด้าว และการตรวจหลักฐาน เกี่ยวกับการทะเบียนคนต่างด้าว เป็นต้น ลักษณะงานทั้งหลายนี้มีรายละเอียด

ในการปฏิบัติมากมาย และเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยากอยู่มิใช่น้อยซึ่งได้กล่าวมาแล้ว

ดังนี้จึงทำให้เห็นได้ว่า ตำรวจไค้มีบทบาทเกี่ยวกับการทะเบียนคนต่างด้าว ในประเทศไทยมาตั้งแต่เริ่มต้น และงานทะเบียนคนต่างด้าวถือได้ว่าเป็นงานที่มีความ สำคัญเป็นอย่างมากในการช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และความมั่นคง ปลอดภัยของชาติประการหนึ่งด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย